

Zadnja pot prezidenta
T. G. Masaryka

PRIJATELJ

ŠTEV. 11 • NOVEMBER 1937 • LETO XI.

 Gospodinje pripovedujejo
 ena drugi:
„Peči“ le z
Dr. Oetker jevim
 pecilnim praškom

Erika

The Rex Co.

 Ljubljana • telefon: 2268 •

KLIŠARJE
 vseh vrst po
 fotografijah
 ali risbah
 izvršuje
 najsolidnejše
KLIŠARNA ST. DEU
 LJUBLJANA-DALMATINOVA 13

Vsaj enkrat.

«Ali si slišal? Bančnik Zmikavt je dobil pet let zapora.»
 «Da, to je prvič, da je nekaj pošlono zaslužil.»

Uganka.

«Čisto sveža jajca! Žal so zdaj nekoliko dražja, ker kokoši
 ne neso.»
 «Tako? Kdo jih je pa potem znesel?»

Kuverta

konfekcijska tvornica
 družba z o. z.

v Ljubljani
 izdeluje kuverte vseh vrst,
 pisemski papir najmodernejših
 oblik, vrečice itd.

Tyrševa cesta št. 67

Telefon

28-07

Y • O • L • K

oslušajte, kaj nam je povedal stari marki d'Arville na koncu lovskega obeda pri baronu Ravelsu.

Podnevi smo gonili jelena. Marki je bil edini za mizo, ki se ni udeležil te gonje, ker sploh nikoli ni streljal.

Ves čas smo se pogovarjali samo o lovu.

Celo ženske so se zanimale za krvave, pogosto neverjetne zgodbe, in lovci so med divjimi kretanjami pripovedovali svoje dogodivščine z lova.

Gospod d'Arville je dosti govoril. Njegov glas je bil nekako hrapav, toda čudno učinkujoč. To svojo zgodbo je moral večkrat povedati, kajti govoril je glasno, brez premišljanja, in slikovitih besed mu ni bilo treba šele iskati.

«Gospodje, nikoli nisem lovil. Sicer pa niso lovili ne moj oče, ne moj ded in ne moj praded. Ta poslednji je bil sin moža, ki je pobil več živali kakor mi vsi skupaj. Umrli je leta 1774. Povedal vam bom, kako se je to zgodilo.

Ivan mu je bilo ime, oženjen je bil in s svojim mlajšim bratom Francom je prebival v našem gradu v Loraini sredi gozdov.

Franc d'Arville je ostal samec iz ljubezni do lova.

Oba sta lovila od začetka leta do konca, brez počitka, brez prestanka, brez utrujenosti. Ljubila sta lov, ničesar drugega nista razumela, govorila sta samo o njem in živela samo zanj.

Strašno, neizprosno strast sta nosila v srcu.

Žgala ju je, čisto se ju je polastila in ni pustila prostora za nič drugega.

Nihče ju ni smel pri lovu motiti, pa naj bi se bilo zgodilo karkoli. Moj praded je prišel na svet ob uri, ko je njegov oče zasledoval lisjaka, in Ivan d'Arville takrat ni opustil zasledovanja, ampak je zaklel: «Pri moji veri, ta lopov bi pa lahko počakal do konca lova.»

Njegov brat Franc je bil še bolj zagrizen kakor on. Zjutraj, ko je vstal, je šel pogledat najprej pse, potem je streljal ptiče okoli gradu, nato si je ogledal konja, nazadnje pa je odjezdil za kakšno večjo živaljo.

Ljudje so jima dali vsakemu svoje ime. Očetu mojega pradeda so rekli «gospod marki», njegovemu bratu pa «gospod mlajši». Menda sta bila prav velika, koščena, kosmata in nenavadno močna. Mlajši, ki je bil po postavi večji od starejšega, je imel tako močan glas, da je — če lahko verjamemo legendi, na katero je bil ponosen — trepetalo vse listje v gozdu, kadar je zakričal.

In kadar sta se vrgla v sedlo, da odjezdita na lov, je moralo biti res lepo gledati oba orjaka na velikih konjih.

Sredi zime leta 1774. pa je pritisnil nenavaden mraz in volkovi so postali krvoločni.

Napadali so celo zakasnele kmete, klatili so se ponoči okoli hiš, rjaveli od večera do jutra in klali živino po hlevih. Kmalu se je razširila govorica o ogromnem volku s sivim, skoraj belim kožuhom, ki je požrl dva otroke, raztrgal neki ženski roko, podavil pse čuvaje v okolici, silil brez strahu celo v ograde in ovohaval vrata.

Ljudje so zatrjevali, da je njegov dih tako močan, da zaplapolajo luči od njega.

Kmalu se je po vsej pokrajini razširil blazen strah. Nihče se ni več upal iz hiše, kadar se je že zmrščilo. Vsi so bili prepričani, da straši v temi krvoločna zver.

Brata d'Arville sta sklenila, da volka poiščeta in ubijeta. Sklenila sta povabiti na lov vse plemiče iz okolice.

Vse je bilo zaman. Brez uspeha so gonili po gozdu, brskali po grmovju. Res so ubili več volkov, toda pravega niso dobili. In vsako noč po gonji je žival kakor iz maščevalnosti napadla kakšno živinčce, zmerom daleč od kraja, kjer so jo iskali.

Neko noč pa je naposled volk vdrl v svinjak na gradu in požrl dva najlepša mladiča.

ELIDA MILA

— dobrota celo za
najobčutljivejšo kožo!

- Bogata mehka pena blagodejno vpliva na nežno kožo.
- Radi svoje izbrane sestavine polepšujejo polt in negujejo kožo.
- Obilni vonj ostane v milu do zadnjega ostanka in se še dolgo občuti na koži.

ELIDA
CVETIC
MILO

posebno blago in učinkovito —
čudovitega vonja

Brata sta kar gorela od jeze. Ta napad se jima je zdel kakor kljubovanje pošasti, prava žalitev in izzivanje. Zbrala sta vse svoje močne pse, ki so bili že vajeni zasledovanja strašne zverine, in besna sta se odpravila na lov.

Od zarje pa do ure, ko je škrlatno sonce zašlo za golim drevjem, sta iskala po goščavi, toda našla nista nič.

Naposled sta se oba obupana vračala domov. Pot je bila vsa obrasla s trnjem. Čudila sta se, da vsa njuna spretnost ni bila kos temu volku. Potem ju je iznenada zgrabila neka skrivnostna bojazen. Starejši brat je rekel: «To ni navadna žival. Rekel bi, da misli kakor človek.»

Mlajši pa je odvrnil: «Morda bi bilo dobro, ko bi dala blagoslovit krogle najinemu bratrancu škofu ali pa prosila kakšnega duhovnika, da opravi to namesto njega.»

Potem sta umolknila.

Naposled se je spet oglasil Ivan: «Poglej, kako je solnce rdeče. Veliki volk bo nocoj spet napravil kakšno nesrečo.»

Ni še končal, ko se je njegov konj vzpel, Francov pa je začel brcati. Pred njima se je odprlo široko grmovje, pokrito s suhim listjem, in pokazala se je ogromna, siva žival, ki je zbežala v gozd.

Zakričala sta od veselja. Sklonila sta se nad svoja konja, potem pa sta se pognala s sunkom vsega telesa in podila konja v takšnem diru, da sta kar besnela.

Konja sta se s trebuhom skoraj dotikala tal. Brata sta drvela čez goščave, plezala v bregove in se spuščala v soteske pa trobila na vsa pljuča v lovski rog, da bi privabila svoje pse.

Iznenada pa se je v tem brezglavem diru zadel moj prednik s čelom v ogromno vejo, ki mu je zdrobila lobanjo. Mrtev je omahnil na tla, njegov pobesneli konj pa je izginil v temi, ki je objemala gozd.

Mlajši d'Arville se je ustavil, skočil na tla, vzel brata v naročje in videl, da se mu cede možgani in kri.

Sedel je poleg njega, položil na svoja kolena brezoblično rdečo glavo in čakal. Zaverovano je opazoval bratov obraz,

ki se ni premaknil. Počasi se ga je začel polasčati strah, nenavaden strah, ki ga ni še nikoli občutil, strah pred temo, pred samoto, pred zapuščenim gozdom, pa tudi pred fantastičnim volkom, ki je pravkar ubil njegovega brata, da se je tako maščeval nad njim.

Tema se je zgostila. V ostrem mrazu je pokalo drevje. Franc se je dvignil. Trepetal je in čutil, da ne more več ostati pri miru, čutil je, da se bo zdaj zdaj onesvestil. Ničesar ni več slišal, niti glasov svojih psov, niti zvoka rogov. Vse je bilo nemo. In otožna tišina ledenega večera je skrivala v sebi nekaj strahotnega in tujega. S svojimi ogromnimi rokami je dvignil orjaško telo in ga položil na sedlo, da bi ga odnesel v grad, potem pa je počasi krenil na pot. Ves je bil omoten, kakor bi bil pijan, in preganjale so ga strašne slike, grozotni prividi.

In iznenada se je prikazala na poti velika senca. Zver je bila. Stresljaj groze je vznemiril Franca; nekaj kakor debela kaplja mu je polzelo po ledjih in kakor menih, ki ga je skušal hudič, je napravil znamenje križa. Vrnitev strašne zveri ga je vsega zmedla. Toda njegove oči so se ustavile na mrtvem truplu, ki je ležalo pred njim, in v tem trenutku se je njegova bojazen izpremenila v jezo, da je v nenadni besnosti vztrepetal.

Izpodbodel je konja in se zagnal za volkom.

Sledil mu je po gozdovih, hudournikih, po krajih, ki jih še ni poznal, in njegov pogled je iskal samo belo liso, ki je bežala v noč.

Tudi njegovega konja je ravnela neka neznana sila. Dirjal je z iztegnjenim vratom z mrtvecem, ki ga je nosil v sedlu, in se zaletaval v drevesa, v skale. Trnje je mrtvemu markiju populilo lase. Čelo, ki je butalo ob ogromna drevesa, ga je oškropilo s krvjo. Ostroge so trgale kosme drevesne skorje.

In iznenada sta žival in jezdec prišla iz gozda in se pognala v dolino prav tedaj, ko se je pokazala luna nad go-

Če krepite kožo, odpravite škodljivi učinek gospodinjskega dela!

Uporabljajte Nivea, ker samo Nivea ima v sebi EUCERIT, sredstvo ki krepi kožo. Če se redno negujete z Nivea, Vam postane koža bolj zdrava in odporna ter dobi mladosten in svež videz.

Prozorno Pelikan nalivno pero

*Če hočeš
komu kaj pokloniti,
pokloni Pelikan!*

rami. Ta globel je bila kamenita, zaprta z ogromnimi skalami, brez izhoda, in volk, ki je prišel v zagato, se je obrnil.

Franc je tedaj zakričal od veselja, da je odmevalo kakor bobnenje groma, in z nožem v roki je skočil s konja.

Žival z naježeno dlako ga je pričakovala. Njen hrbet je bil ukrivljen in oči so se svetile kakor dve zvezdi.

Toda preden se je spustil v boj, je močni lovec pograbil svojega brata, ga posadil na skalo in s kamenjem podložil njegovo glavo, ki je bila samo še kepa krvi. Nato je zakričal, kakor bi govoril gluheemu človeku: «Ivan, poglej tole!»

Potem se je vrgel na pošast. Čutil se je močnega, da bi bil prevrnil vola, da bi mlet kamenje v svojih rokah. Zver ga je hotela ugrizniti, poizkušala se mu je zagrebsti v trebuh, on pa jo je zgrabil za vrat. Ne da bi bil uporabil svoje orožje, jo je počasi davil, poslušal, kako se ustavlja dih v njenem grlu in udarci srca, in se smejal. Stiskal je zver v svojem strašnem objemu in rjovel v blaznem veselju:

«Poglej, Ivan, poglej!»

Potem je iznenada zver popustila. Njeno telo je postalo ohlapno. Volk je bil mrtev.

Tedaj ga je Franc pograbil z obema rokama, ga dvignil in vrgel k nogam svojega mrtvega brata. In neprestano je

jokal in ponavljal: «Glej, glej, glej, moj mali Ivan, glej ga!» Potem je naložil na konja obe trupli, drugo vrh drugega, in krenil na pot.

Vrnil se je v grad, smejal se je in jokali hkrati kakor Gargantua ob Pantagruelovem rojstvu, kričal od zmago-slavja in cepetal od veselja, ko je pripovedoval, kako je zadavil zver, potem pa je stokal in si pulil brado, ko je govoril o bratovi smrti.

In pozneje je še pogosto dejal s solzami v očeh: «Ako bi bil mogel ubogi Ivan vsaj videti, kako sem zver zadavil, bi bil še v smrti zadovoljen. Prepričan sem, da bi bilo tako.»

Vdova mojega deda je vdihnila svojemu osirotelemu sinu grozo pred lovom, ki se je potem prenašala od očeta na sina, do mene...»

Marki d'Arville je umolknil. Nekdo je vprašal:

«Ta zgodba je pač legenda, ali ne?»

Marki pa je odgovoril:

«Prisegam vam, da je resnična od začetka do konca!»

Tedaj pa je dejala neka ženska z drobnim, ljubkim glasom:

«Saj je vseeno. Lepo je pa le, če ima človek kakšno tako strast.»

O. I.

Rešitev ugank iz desete številke

Črkovnica: Beri najprej srednjo vrsto od zadaj naprej, potem pa izmenoma zgornji in spodnji črki od leve proti desni, pa dobiš: Tiha voda mostove podira.

Posetnica: Gledališka igralka.

Izpopolnilnica: Pokonci nosi glavo prazen klas.

Premikalnica: Velesovo, Abesinec, Sarajevo.

Magična zlogovnica: Helena, lepota, natakár.

Izločilnica: Bolj kakor sovražnika se boj sebe samega.

Sestavljalnica: Tud grčava klada se v ognju vžge.

Uganke števil 11

Zbiralnica.
(10 točk.)

avr, nen, epi, ana, iko, ta, sit, lač, lin.
Iz teh skupin črk sestavi pregovor.

Posetnica. (10 točk.)

Dalija Šlegel

Travnik

Kaj je njen mož?

Izločilnica. (8 točk.)

svečnik, kotiljon, kabinet, slamoreznica, poljub, Strahinjič, stroškovnik, zasluga, snežinka.

Vzemi iz vsake besede po tri zaporedne črke in sestavi iz njih pregovor.

Soir de Paris

Eleganca brez parfuma je isto, kar telo brez duše. Vaša lepota, milostna gospa, mora biti obkrožena s finim dihom znamenitega parfuma «Soir de Paris». To je pravi pariški parum, poln sanj in ljubezni. Vzemite zvečer «Soir de Paris», ki Vas bo naredil še bolj poželjene...

BOURJOIS

Premikalnica.

(10 točk.)

K A R A V A N A
P A P E Š T V O
R U T E N I J A
S A H A L I N
S I B I R I J A
M I L I J O N
A R I Z O N A

Besede pomikaj drugo pod drugo tako, da dobiš v treh zaporednih navpičnih vrstah tri evropska zemljepisna imena.

Dopolnilnica.

(8 točk.)

• • • • • ela, • • • • • tava, dop • • • • • ilo,
• • • kin, • a • il •, p • • • • or,
k • • • • • ka.

Namesto pik vstavi prave črke, da dobiš popolne besede. Nove črke ti dajo pregovor.

Magičen lik.

(6 točk.)

A A A A A
A B Č D E
E I I J J
M M R R T
U U Z Z Z

Iz črk sestavi besede, ki pomenijo: 1. azijsko mesto (narobe znana osebnost iz Napoleonovih časov), 2. del sveta, 3. okusen sad, 4. ptica-roparica, 5. lažni zdravnik.

Besede se berejo enako v navpičnih in vodoravnih vrstah.

Enačba.

(8 točk.)

(a-b) + (c-d) + (e-f) + (g-h) + (i-k) + (l-m) = x

a = del obleke, b = kvarta, c = močnata jed, d = žensko domače ime, e = hrib pri Ljubljani, f = športnik, g = tekočina, h = pesem, i = domača žival, k = poslanec, l = del živalskega telesa, m = pesnitev, x = pregovor.

Rešitve sprejemamo do 5. decembra.

Narobe svet.

Jurček je bil na dobrodelni prireditvi. Slavnostni govor sta imela gospod učitelj in gospod župnik. Govora sta bila strašno dolga. In potem je dobil vsak otrok klobaso, prav majhno. Jurček pride po slavnosti domov in mati ga vpraša:

«No, Jurček, kako je bilo na slavnosti?»

«Ah, mama, vse bi še bilo, samo gospod učitelj in gospod župnik bi morala delati klobase, tisti mesar pa govore.»

Ni mogoče.

Prvi gospod, z obližem na čelu: «Pomislite, moja žena mi je vrgla kavno skodelico v glavo. Ali bi se tudi vam moglo kaj takega pripetiti?»

Drugi gospod: «Ne, mi pijemo čaj.»

Koje srcu in živcem dovolj
dražljivega delovanja kofe-
ina, pijte samo

KAVO HAG

Uboga knjiga.

Prišla je mala Nežka in začela: «Klanjam se, gospa! Mama vas prosi, da bi ji poslali tisto knjigo. Zahteva jo namreč od nje nazaj gospa Mejakova, ki si jo je izposodila pri Novakovih. Novakov Janko jo mora vrniti Kovačevemu Lojzetu, da jo bo mogla Kovačeva Ančka dati svojemu fantu, ker ta jo mora že vrniti v knjižnico.»

«Povej mami, da jo vrnem, brž ko jo dobim od gospe Burjove, samo ta mora poprej vprašati pri Prohazkovih, ali so jim jo že vrnili Knezovi ali jo imajo še Božičevi, ki so jo posodili nekemu Kosmaču iz Šiške, ko je ležal v bolnici, ali jo ima še vratar bolnice, ki si jo je izposodil od tega Kosmača.»

Pozor!

Darmol, sredstvo za odvajanje se često potvarja. Radi tega pazite pri nakupu, da nosi vsaka tableta besedo Darmol in zarezo v obliki črke T. Zahtevajte samo originalni Darmol.

DARMOL

Ogl. reg. 5. Br. 7006/36

Iz višjega razreda.

Marta: Jaz že vem, kako se dobijo otroci.

Jožica: «Kaj bo to? Jaz pa že vem, kako se ne dobijo!»

Razlog.

Rudolf: «Prosim te, kaj ti je naredil ta gospod, da se mu zmeraj izogneš?»

Boleslav: «Čevlje!»

Prav mu je!

Ljubček žene, ki ga je presenetil njen soprog: «Prav vam je! Dostojen soprog pride, ako piše ženi, da pride zvečer, res zvečer domov, in ne že opoldne!»

Glas iz radia: «Halo, halo, v mestu so opazili dva neznana tatova majhne postave. Kdor bi ju kje videl, naj takoj sporoči policiji.»

Elegantne

obleke in suknje

po najnovejših

krojih Vam napravi

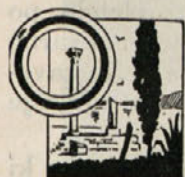
Ivan Mrak

Ljubljana

Šelenburgova ulica št. 7/I.

France Bevk:

posušena cvetica

zračje je bilo težko, sopara je dušila. Popoldne so nebo pokrili težki oblaki, proti večeru se je ulila ploha. Med bliskom in gromom so padali gosti, debeli curki dežja.

Potem se je nebo uvedrilo, nad obzorjem se je prikazala razpoka jasnega neba. Skoznjo so posijali rdeči žarki zahajajočega sonca in oblili mestne strehe.

Ivan Rudež je sedel ob oknu kavarne, svaljkal v roki cigareto in zamišljen strmел predse. Zatopljen vase skoraj ni opazil, da je prenehal dež, da se na trgu svetijo plitke lučice, ki druga za drugo ugašajo v nastajajočem mraku. Čutil se je bridko osamljenega, še nikoli tako do tistega trenutka. Bil je mlad, laskal se je ženskam in jih zavračal, razsipal svoje sile. Slednjič se je zavedel, da ne srečuje več zaupljivosti, niti dražestnega smeha, kvečjemu kak grenek nasmeh pokopanih upov. In v tistem trenutku se je začutil postaranega, čudno zavrženega. Ta občutek, ki ga je nemilo zbadal v dušo, se ni dal otresti ne z zamahom roke, ne s streslajem glave. Lepil je na njem, kakor lepì na cesti mokro listje v jeseni...

Medtem se je spustil mrak nizko nad zemljo, po ulicah so zagorele luči. Zapihala je sapa, prinesla iz drevoreda prvi orumeneli list, ga vrgla v šipo, kjer je obstal za trenutek in nato kakor mrtev padel na pločnik.

Rudež je uprl pogled vanj, se nenadoma zdrznil, plačal in odšel. Namenil se je po mestu, skozi drevored na polje, a se je že po nekaj korakih premislil. Krenil je proti domu. Četudi se je svoje samotne sobe v tistem trenutku bal, mu je bila zdaj ljubša ko ulica. Priroda bi ga še bolj spominjala, kako je zapuščen in sam.

Odpri je vrata, tedaj je nekaj z rahlim šumom padlo na tla. Pobral je pismo, prav za prav pisemce, kakršna pišejo zaljubljene ženske. Ozek, pozlačen rob, drobna, lepa, skrbna pisava.

Hlastno je pretrgal ovitek... Nekaj kratkih, z močno ležečimi črkami napisanih vrst.

«Dragi gospod! Oprostite, ako Vam bodo te vrstice v nadlego! Jutri se odpeljem, a bi rada prej še govorila z Vami. Danes zvečer ob osmih pred mestno hišo. Ali morete? Točneje: ali hočete? Ne prosim in ne zahtevam; če Vas ne bo, ne bom huda, a tudi Vi ne bodite jezni. Pozdravljeni!

Mara!»

Ivan Rudež je obdržal pismo v rokah in se nehote ozrl v zrcalo, kakor da opazuje svoj zmedeni nasmeh. V tistem trenutku osamljenosti mu je bilo, kakor da se je iz preteklosti iznenada iztegnila nežna, mehka ženska roka in ga pobožala. Saj še ni bilo tako dolgo od tega. Morda dva, trije meseci; kratke ure, da se še niti tikati nista začela. Vrsta vtiskov, mešanih občutkov, ki mu še niso šli iz spomina. Vonj po rožah; bela roka, ki mu je bila vrgla poljub iz temne veže... Čudno sladko se mu je storilo ob srcu.

Hkrati se je zdrznil in vrgel pisemce na mizo. Odprl je okno, kakor da ga duši, da je svež zrak zavel v sobo. Ta ženska ga ljubi... To je pomislil tako jasno, kakor ni pomislil takrat, ko jo je prvič nagovoril na cesti in ko sta se pred tedni zadnjič ločila. Laskalo mu je, ako so ženske umirale za njim, obenem se je bal njih vročih objemov, kakor da mu z njimi natikajo spone za vse življenje. Ali ni v njih liričnih vzdihih tudi grozeče sence hladne preračunljivosti? Mara! Rada bi se rešila samote, svoje enolične okolice, službe, v kateri gineva. Po njegovem imenu vzdihuje, po lastnem ognjišču, po materinstvu. Le v povračilo za to bi mu dala svojo ljubezen, svoj očarljivi nasmeh... Stokrat je varal, četudi se je tega komaj zavedal, in se je sam najhuje bal prevare.

«No, kaj?»

Še vedno je stal pred zrcalom, kakor da vprašuje samega sebe... Ali ga ni bila vsaj za trenutek očarala njena zrela lepota? Ali ni občudoval njene bele polti, ki jo je bil zaslutil skozi razporek njene jopice na prsih? Ali ga ni vsega zamamljala, ko jo je tiščal v objemu?

«Da», si je pritrdil in se okrenil od zrcala.

Tiho misel, da mu vendar ugaja, je zaman zavračal, vedno iznova se mu je vračala v zavest. Toda iz dna duše so mu vstajali vedno novi strahovi... Ne pozna je. V bežnih trenutkih je bil opazil le njeno svetlo stran — a njena senca? To si je nasmikljal tako strahotno, da se je zgrozil.

Sklenil je, da ne pojde. Čemu? Poznal je take prizore, ki so mu bili brez mere odvrtni. Zadrega, iskanje besed, kakor da bi tipala po temi, nazadnje solze... To lahko prihrani sebi in nji...

Ugasil je luč in oblečen legel na posteljo. Podvil si je roke pod glavo in strmел v okno, skozi katerega je padala medla svetloba z ulice. Zaman se je trudil, da bi mislil na kaj drugega, tisto dekle mu je venomer stopalo pred oči. S kako lahkoto se je nekdanj odločal v takih primerih, tedaj pa je imel občutek, kakor da mu ledena krpa ovija srce. Še nikoli se ni zdel tako beden in zapuščen. Pred seboj je videl Maro, kako zavita v plašč, s torbico v rokah hodi gor in dol pred mestno hišo. Zasmilila se mu je. In se je neizmerno začudil temu novemu

občutku ter dvignil glavo, kakor da napeto prisluškuje svojemu srcu.

«Pojdem!»

Ne zaradi sebe, zaradi nje. Ali ni bil kriv? Zadal ji je rano, mora ji jo ozdraviti na način, ki je najmanj boleč. Ta sočutna misel ga nikoli prej ni obšla in tudi tedaj ni razmišljal, odkod se je vzela.

Pogledal je na uro, kazala je že pet minut čez osmo. Odpravil se je naglo, kakor da se mu strašno mudi...

Zagledal jo je že od daleč. Visoka, z glavo nekoliko po strani je hodila po pločniku, kakor da šteje korake. Ko ga je zagledala, se je zdrznila in šla naravnost proti njemu, ki je bil obstal na mestu.

«Dober večer!»

Segla sta si v roko. Rahla zagrenjenost in zaskrbljenost ji ni izginila z obraza, četudi se je delala nebrižno in veselo.

«Ali ste me dolgo čakali? Pravkar sem se vrnil domov in našel pismo.»

«Nič ne de. Da ste le prišli! Bala sem se že, da vas ne bo...»

Rudež je bil v zadregi, a se je trudil, da bi bil neprisiljeno vljuden, malce lahkoživ, kakor po navadi.

«Ali je kaj zelo važnega?» je vprašal.

«Kakor se vzame. In če bi za vas ne bilo važno? Ali bi bili zato hudi?»

«Ne. Zakaj?»

«Ker sem vas izvabila z doma.»

Rudež je spoznal, da mu ničesar nima povedati. Ali le kaj takega, kar ji nikoli ne bo moglo z jezika.

Vštric sta krenila po ulici, med redkimi ljudmi, in slednjič obstala, kakor da ne vesta kam ne kod. Ivan se je komaj opazno smehljaj, Mara mu je v nomer vprašujoče pogledovala v obraz.

«Pojdiva kam iz mesta!» je rekel Rudež. «Kamor koli... Tu je zoprno.»

«Ne,» je rekla Mara in rahlo zardela, «jaz bi rada ostala tu... Sicer pa — kakor želite...»

«Če vi nočete... Sediva pred kako kavarno!»

«Kakor vam je drago.»

Zavila sta na trg in sedla v pletene naslanjače pred kavarno. Svetloba luči nad vrati jima je posevno padala na obraz.

Rudežu je postajalo vroče, sedel je kakor na trnju. Sramoval se je sedeti s tem dekletom na javnem prostoru. In vendar se ni mogel ubraniti tudi nasprotnega občutka, ko je pogledoval nanjo, ki je nervozno mešala kavo in se nedoločno nasmihala. Kje je njena samozavest, ki mu je nekoč tako ugajala? Namesto nje ji je bila legla na obraz mračna žalost, ki jo je delala tako skrivnostno lepo. Zavedel se je, da pogleda ne more odtrgati od nje, in to ga je jezilo. Bilo mu je žal, da je prišel. Tesnoben molk mu je kakor z železnim obročem stiskal čelo.

«Vi torej odhajate?» je rekel, da bi pretrgal molk.

«Da. Jutri,» ga je pogledala, kakor da se mu zahvaljuje za vprašanje. «Potem se začne staro življenje,» je pristavila z grenkim nasmehom.

Ta nasmeh je izražal vse, kar ni šlo v besede. Služba na samotni, v vasi na hribu, razposajeni otroci, dolgočasje, krčmarjeva kvanta. Vse leto in morda vse življenje... Rudež si je to živo naslikal in občutil delec njene tragike. Pogledal jo je v oči, ki so vlažne sijale vanj. Pa se je nenadoma prestrašil svojega sočutja.

«Da, da», je zamomljal in si prižgal cigareto. «Ali boste kadili?... Vsak poklic ima svoje težave. Toda človek lahko najde v vsakem poklicu svojo srečo, ako se mu s srcem posveti.»

Besede, ki so strašno tuje zvenele iz njegovih ust. Tega se je zavedel in se za trenutek zmedel. Mara ga je gledala, samo gledala; dolgo ni izpregovorila.

«Ali res mislite,» je rekla slednjič plaho, negotovo, «da to zadostuje za človekovo srečo?»

Rudež je opazil, da je bil njegov odgovor zanjo kakor udarec s kolom. Iznova ga je obšlo sočutje; rekel ji je, kakor da ji proži roko:

«Da, res, človek mora imeti zvezdo, ki mu sveti v temi,» se je izrazil pesniško, toda brez posmeha.

«Vidite, in te zvezde nimam,» je dejala Mara strastno. «Te zvezde ne morem najti...»

«Zdaj pride,» je Rudeža vroče izpreletelo po hrbtu. Čutil je, da je napeljal pogovor v nevarno smer, rad bi se bil umaknil. Tudi Mara se je zavedela, da je prehlavno zgrabila za besedo, in se je zdrznila vase.

Rudež je rahlo položil roko na njeno zapestje, ki ki jo je držala na mizi.

«Vi ste mislili na ljubezen?»

«Da,» je skoraj dahnila. «Vi ne?»

Spretno se je izognil njenemu vprašanju.

«Ali ste prepričani, da je v ljubezni sreča?» jo je z narejenim nasmehom gledal v oči.

«Ne popolnoma,» je umaknila pogled. «Toda zdi se mi tako. Le na pol sem jo okusila...»

Izpustil je njeno roko, gledal v svetilko nad vrati, kakor da išče primernih besed. Ni jih iskal. Vsak odgovor, kakor da bi samemu sebi nastavljal past. Nastal je dolg molk. Maro je težil kakor svinčena teža, tudi Rudežu je bil nevšečen, a si ni vedel pomagati. Nista se pogledala; opazovala sta ljudi, ki so prihajali mimo.

Slednjič je Mara dvignila solzne oči, val rdečice ji je planil v obraz.

«Ali se me boste kaj spominjali?» ga je vprašala z drhtečim glasom.

«Da. Zakaj ne?»

«Ali mi boste odgovorili, če vam bom pisala?»

«Da,» je rekel negotovo.

In jo je zopet gledal, kakor da se je ne more nazreti. Bila je vsa drugačna kakor druge v takih trenutkih. Četudi mu ni bilo sladko v duši, mu vendar ni bilo žal tega sestanka. Nekaj posebnega, prikupnega, v srce segajočega je velo od nje. Čutil je, da izgublja odločnost, samozavest in da se zaman zagrinja v brezbržnost. Če bi zinila naravnost in se ga oklenila, bi se ji ne mogel ustavljati... Tisti večer ne... Pa tega ona ne bo storila...

In vendar je bral v njenih očeh, da ima pripravljene še neke besede. Katere? Bal se jih je, vendar ga je strastno mikalo, da bi jih zvedel. Izzival jih je s pogledom, a hkrati trepetal kakor pred neznano usodo... Toda Mara se je le grenko smehljala.

«Vi mi imate še nekaj reči.»

«Da,» se je zdrznila. «Kako to veste? Prosim sem vas hotela za kako knjigo... za spomin...»

To torej? Bil je rahlo razočaran, vendar si je globoko oddahnil. Kakor da je prebredel poslednjo nevarnost.

Fotoklub Ljubljana
Lujo Michieli

Jesenska megla

«Seveda», se je uslužno nasmehnil. «Katerokoli hočete. Sami si jo lahko izberete. Le z menoj morate...»

Ni se ustavljala. Plačala sta in odšla.

Ulice so bile skoraj zapuščene, ko sta tiho, vsak s svojo mislijo hodila drug ob drugem... Ko je Mara stopila v Rudežovo sobo, je obstala, kakor da se je prestrašila, se ozrla v luč, ki je odsevala iz velikega zrcala.

«Kako imate lepo!» je rekla, da bi skrila zadrego.

«Nič posebnega.» Rudež je odprl stekleno omaro, v kateri so stale vrste vezanih knjig s temnimi hrbti... «Tu. Izvolite izbrati.»

Bil je hladen, ves razumski, kakor da so mu ugasnili vsi občutki.

«Ne», se je pobranila. «Jaz ne bom izbirala. Ljubše mi je, ako mi izberete vi.»

«Pesmi ali roman?»

«V spomin na vas so mi ljubše pesmi.»

Rudež je igral s prsti po knjigah kakor po tipkah klavirja. Rabindranath Tagore, Vrtnar! Vzel je knjigo, napisal vanjo posvetilo z datumom in jo s poklonom izročil Mari.

Ta se je zahvalila molče, z zgibom glave, kakor da ji je vzelo besedo in ji je bridkost stisnila srce. Da bi skrila oči, ki so se ji ovlažile, je odprla knjigo, tedaj se je izmed strani izmuznila stisnjena, posušena cvetica in padla na tla. Oba hkrati sta se sklonila, da bi jo pobrala, pri tem jima je zadelo lice ob lice. Pogledala sta se in zardela, posušena cvetica je ostala v Rudeževih rokah.

Mara jo je spoznala. Bila je tista cvetica, ki mu jo je bila ona darovala. Že je bila pozabila nanjo. Toda v tistem trenutku so ji stoterno oživila vsa skrivna hrepenenja, ki jih je takrat gojila, in ji zalila srce. Skoraj ni mogla verjeti, a se tudi ni mogla ustavljati burni radosti, ki ji je do dna vzburkala dušo.

«Torej je niste zavrgli?» je vzkliknila.

Rudež je nepremičen stal pred njo s posušeno cvetico v roki, kakor stoji zasačen dijak pred profesorjem. Občutki, ki so ga navdajali tisti večer, so se mu vrnili s podvojeno silo. Pridružil se jim je spomin na popoldan, ko sta z Maro hodila med njivami in se je bil začudil, ko se je z njeno cvetico vrnil domov. Sto in sto jih je bil zavrgel, tisto je bil shranil v knjigo. Sam ni vedel, čemu... Na obrazu mu je gorel dotik njenega vročega lica, njen veseli vzklik iz dna duše ga je opijanal kakor močno vino... Moral bi ji nekaj odgovoriti, a kaj? Zaman je lovil za primerno besedo, spustil je cvetico na tla in Maro oklenil z rokami.

Bila je začudena, preplašena. Šele ko ga je pogledala v oči, je strepetala po vsem telesu...

«Vi me ljubite?» je izjcljala med poljubom. «Tudi vi mene ljubite?...»

Potem mu je nagnila glavo na ramo in se razjokala...

Rudež jo je gladil po laseh, a ni našel glasu. Bilo mu je grenko in sladko obenem. Ali bedi ali sanja? Bedel je. Toda ni se mogel otresti občutka, da ga je slednjič ukanilo življenje...

Življenje v obleganem Madridu

Kako se obnašajo ljudje, ki jih iznenada iztrgamo iz njihovega, mirnega življenja? Kako odgovarjajo na nevarnosti, ki so jih prej poznali samo na daljavo in z njimi sploh niso prišli v stik?

Najpomembnejše obrambno sredstvo, s katerim je priroda obdarovala človeka v podobnih položajih, je zoževanje njegovih zavesti. Pokaže se, da je iznenada kakor na pol slep, apatija se ga poloti in takrat stori tisto, kar mu pač slučaj prinese, čeprav je slučaj v teh priložnostih najnezanesejše obramba. Zdi se, kakor bi človek gledal samo s polovico svoje duše. Z drugo polovico nadaljuje svoje normalno življenje, kakor bi se ne bilo nič zgodilo, kakor bi grožnja, ki visi nad njim, ne bila nič strašnega. Človek se v svoji notranjosti upre zahtevi, da bi se iznenada izpremenil. Če dobro premislimo tragedijo moderne vojne, bomo videli, da se človek, ki se neposredno ne udeležuje bojev, fatalistično prilagodi svojemu položaju. In pri tem se niti najmanj ne kaže kot junaško bitje.

To vidimo dandanes v Madridu. Na to veselo, razigrano, leno in nejunaško mesto je padla iznenada vojna. Dolga desetletja je vladal mir ljudem, in mir je bil že nekaj samo ob sebi umevnega. Iznenada pa je prišla vojna v svojih najstrašnejših oblikah.

Kako se obnašajo ljudje v podobnem položaju? Poglejmo, kaj pripovedujejo o njih dopisniki raznih listov, ki opravljajo svoj časnikarski posel v obleganem Madridu.

Razburjenje med letalskim napadom.

«Snoči sem se hotel kakor vsako soboto potepati po mestnih ulicah. Zapustil sem hotel in se namenil proti Veliki cesti, ki je ena glavnih madridskih ulic. Iznenada sem začul odmev močne eksplozije, ki se mi je zdela kakor pok avtomobilske pneumatike. Eksplozija se je ponovila, bil sem presenečen zaradi moči in višine glasu. Bil sem v neki modni trgovini in zahteval, naj mi pokažejo najmodernejše samoveznice. Nekaj kupcev se je zabavalo v trgovini med eksplozijami, ki so odmevale po ulicah. Nekateri so mislili, da strelja vladno topništvo.

Zdela se mi je nekoliko neverjetno, da bi vladno topništvo streljalo sredi mesta. Stopil sem na ulico in opazil, da je postalo na njej vse kar preveč živo in da so se izprehajalci gledali precej prestrašeno. Eksplozije so se množile in čedalje bliže so prihajale. Nad strehami nebotičnikov so se sukljali oblaki dima. Franco je obstreljeval srce Madrida.

Davi ob sedmih se je začelo streljanje iznova. Ko to pišem, slišim, kako padajo nekaj metrov od mene granate na sklade hiš.

Kako ljudje reagirajo na vse to? Ko me je ob sedmih zjutraj zbudilo pokanje granat, je bila moja prva misel, da se hitro oblečem. Toda takoj mi je šinilo v glavo, da je to odveč. Obrnil sem se na drugo stran in spal dalje do pol devetih. Morda bi bili oblegovalci lahko prav ob tisti uri vzeli na piko moj hotel. Toda človek upa v dnu duše, da jim kaj takega ne bo prišlo na misel.

Bombardiranje gosto naseljenih četrti z letali je postalo nekaj tako vsakdanjega, da človek časih podzavestno pogleda na uro in si misli: «O, danes je že štiri, pa jih še ni...»

Človek je navaden opazovalec.

«Predvčerajšnjim sem prvič prišel na kraj, kamor je padla letalska bomba. Deset minut je manjkalo do dveh. Vozil sem se z avtomobilom. Iznenada sem opazil, kako ljudje beže. V trenutku je bila vsa okolica prazna. Tedaj sem že zaslišal ropot letalskih motorjev. Zdajci strašen pok. Preden sem se

mogel zavedeti tega, kar se okoli mene godi, sem videl, kako se je iz neke petnadstropne hiše dvignil steber dima. Zaviti sem ukazal za ovinek. Nov močan pok — opeke, tramovi, kosi lesa se trgajo s hiš in padajo na nas. V najbližnjih hišah so razbita vsa okna in steklo pada z žvenketom na pločnik. Ustavil sem avto in pohitel v najbližjo pasažo. V zraku je zažvižgala nova bomba in za njo še ena. Onemel sem. Kam bo padla? Hotel sem razbiti najbližja vrata in se skriti.

Tedaj je zračni pritisk sam razbil vrata, in sicer s tako silo, da me je samo vrglo vanje.

Bomba je padla v bližino mojega zavetja in prebila streho. Takoj za njo je prišla druga. Globoki glas eksplozije nam je povedal, da je padla na nekaj trdega. Trenutek nato se je raztrgal granitni pločnik, zletel čez strehe in padel na najbližje dvorišče, čisto blizu vrat, pri katerih sem stal.

Neka ženska je odprla vrata na dvorišče in nam pomahala z rokami, naj vstopimo. Kričala je: «Ti barbari...»

Pohiteli smo čez dvorišče v njeno stanovanje. Njena osemnajstletna hči je skoraj poblaznela od strahu. Dve naslednji bombi sta padli tako blizu, da smo v zaprtem stanovanju čuli njun hrušč. Kadar so se zatresla tla, je dekle obupano zavreščalo.

Ko je minilo nekaj minut brez novih eksplozij, sem šel iznova na ulico. Letala so izginila. Neki vojak, ki se je pripeljal na kolesu, me je prosil, naj mu dam avtomobil za prevoz ranjencev. Za isti namen je zadržal vse državne avtomobile, ki so bili v bližini.

V spodnjih nadstropjih razbitih hiš je bilo življenje nemirno. Iz njih so prihajale ženske, otroci, starčki. Vsi so bili beli. Beli lasje, bela groza na obrazih, bel prah s pločnikov na oblekah. Iz razbitega stanovanja je trinajstletno dekletce rešilo kletko s kanarčkom. V drugi roki je stiskalo steklenico mleka.

Poleg nje stoji mati z dojenčkom. Samo tisti del obleke, na katerega je pritiskala telo svojega otroka, je še ohranil svojo barvo, vse drugo je bilo belo od prahu. Otroku je s čela tekla kri. Na pločniku je stala stara ženica, zvita v dve gubě. Krčevito se je zavijala v široko ruto. Lica so ji drgetala in neprestano je ponavljala: «Kam pojdemo zdaj!»

Vrnil sem se v hotel. Ljudje brez strehe so hoteli po ulicah, vlekli s seboj zimske plašče, obleke in žimnice. Na pragih razbitih hiš so stale ženske, vile roke in se od obupa zvijale v bokih.»

Strahota pasivnosti.

Kriki osemnajstletnih vojakov so zlasti značilni. To je edin način, da morejo strpeti v nevzdržnem stanju neprestanega čakanja, in da tako izpremene pasivnost v navidezno življenje. Slišal sem, da so v podobnem položaju začeli mladi španski vojaki brez vzroka streljati kakor blazni. To je bilo seveda nezmislno in je pomenilo le nevarnost za ljudi na ulicah.

Dopisnik «Timesa» poroča o naslednjem zanimivem primeru:

«Uradnik angleškega konzulata se je vračal domov v trenutku, ko so bombardirali poslaništvo. Šel je čez široko Velasquesovo nabrežje, ko je začul streljanje s puško. Krogle so mu žvižgale okoli glave in moral se je vreči na tla, da ga ne bi bil kdo zadel. Ležeč na tleh je zagledal vojaka, ki je skrit za drevjem streljal iz puške, verjetno zato, da bi olajšal svoj bes. Z druge strani je prav tako streljal neki vojak, samo nekoliko mirneje. Čez nekaj časa je streljanje ponehalo. Spet je nastala tišina in angleški uradnik je moral paziti samo še na Francova letala.»

Manuel Azana je rekel v svojem velikem govoru:

«V Madridu, kjer se še nikoli ni nič zgodilo, se odigrava zdaj največja doba moderne španske zgodovine. Dolgo časa bo treba, da bomo mogli dandanašnjim prebivalcem Madrida, kolikor ne bodo pobiti, izkazati vso našo hvaležnost, ki jim jo dolgujemo za njihov brezmejni odpor, s katerim dandanes vplivajo na usodo vse Španije.»

Azana je to mesto pravilno označil: «V Madridu, kjer se še nikoli ni nič zgodilo...» Madrid je mesto, ki se je zmerom smehljalo, ki je bilo zmerom ljubeznivo, kjer so se ljudje zmerom sestajali pri kozarcu pelinovca ali skodelici kave. Pogosto so govorili, da bo Madrid že tretji dan izobesil belo zastavo, če bo kdaj v Španiji nastala vojna. Trdili so, da bo takoj konec madridske hrabrosti, ko bodo prebivalci začeli dobivati v svojih gostilnah pri kosilu samo štiri jedila namesto petih.

Redko kdaj se je kakšno prerokovanje izkazalo tako zgrešeno, kakor v tem primeru. Vsi duhoviti poznavalci Španije so poznali samo površino njene duše in niso videli njene temeljne lastnosti — skromnosti. Tisto življenje v Madridu je bilo na videz res takšno, kakor bi brez skrbi potekalo samo v kavarnah, klubih in po izprehajališčih. Človek se je mogel nehoti vprašati, kdaj ljudje v tem mestu prav za prav delajo. Toda v resnici je madridsko prebivalstvo živelo že od nekdaj naravnost špartansko. Znani španski ponos se dandanes kaže s svoje plemenite strani. V zasebnem življenju obleganega mesta. Nihče izmed njih ni slabič. Narod tega mesta živi zdaj, kakor je živel včeraj. Kakor bi ne bile bombe izpremenile tretjine hiš v razvaline, kakor bi ne raztrgale že brez števila otrok.

*

«Že tri tedne nisem bil v Madridu. Ko sem se iznova vrnil, so mi avtomobil natanko pregledali. To pot niso iskali orožja, ampak hrane. Vlada prepoveduje, da bi zasebniki zalagali mesto z živim. Vse, kar nabere prebivalstvo izven Madrida, pripeljejo v skupno zbirališče in tam razdele vsemu prebivalstvu.

Najprej stopim v kavarno, v našo staro, dobro kavarno: 'Graña' v ulici Calle de Alcalá. Sosedna boljša kavarna 'Negresco' je zaprta. Bomba je prebila hišo in predrila strop kavarne. Toda 'Graña' še stoji. Za površnega opazovalca je takšna, kakršna je bila poprej. Vendar pa se je marsikaj izpremenilo.

Tu je drugo občinstvo, druga postrežba, druga pijača, drugo ozračje. V njej so prej pili kavo duševni delavci in umetniki. Še zmerom sedi tu nekaj slikarjev in književnikov na svojih starih prostorih. Toda zdaj so v uniformi, in samo za kratek čas, za kratek dopust, ki so jim ga dovolili na fronti. Največ je med gosti miličnikov, ki nimajo tako hudih ran, da bi morali ležati. Mladih, zdravih ljudi ni več. Vsi ti veseli companerosi leže v strelskih jarkih.

Zdaj strežejo samo starci, ki zmerom, kadar jih kdo pokliče, še enkrat vprašajo, da bi se prepričali, ali so dobro slišali. Vsak izprehod od kuhinje do gоста je zanje nekakšna pustolovščina. Na obrazu se jim vidi, da so na vse pripravljani. Saj bi utegnili sredi kavarne eksplodirati bomba — in tedaj bi bilo vsega konec.»

V kavarnah in trgovinah.

«Kava, ta dragoceni sadež kavovca, zaradi katere je bil Madrid zmerom znan, je zdaj postala redkost. V kavarnah pijemo nekakšno mešanico kamiličnega in lipovega čaja ter prigrizujemo kos suhega kruha. Čokolada brez mleka je namenjena samo otrokom in ranjencem. Časih prodajajo pivo. Toda hitro je vselej razprodano.

V kavarnah ni več hrupa in ljudje se ne smejejo več. Zato pa se je tu pojavilo novo glasbilo, ki ga v Španiji prej niso poznali: orglice. V najmračnejšem kotu lokala sedi vojak narodne milice. Iz čisto drugega dela Španije, zelo oddaljenega od Madrida, in ta del Španije je zanj še bolj oddaljen, ker v njem gospodarijo desničarji. S svojimi orglicami izdaja svojo brezmejno žalost za domom...

Ko sedimo v kavarni, prideta dva starčka, dva brata, ki sta dolga leta na istem kraju igrala svojo partijo domine. Eden izmed njiju vzame izpod pazduhe majhno škatlo, zavito v zelenkasto cunjo. Človeku se zdi kakor mohamedanec, ki je prišel s svojo preprogo v džamijo k molitvi. In potem začeta igrati. V državljanski vojni sta izgubila skupaj pet sinov. Toda igrata in igrata, kakor bi se ne bilo v njunem življenju prav nič izpremenilo.

Ponosne, sijajne madridske izložbe so oslepele. Steklo na oknih je preplepljeno s širokim, rumenim papirjem, ki deli gladko površino na razne geometrične like. Ta preplepljeni papir naredi steklo prožnejše, da se bolje upira strašnemu pritisku zraka ob eksplozijah bomb. Toda ta papir tako zamrača izložbe, da ne veste, kaj se v njih nahaja. V madridskih trgovinah je žalostno in prazno. Nič več ne kupujejo ljudje na debelo. Samo to jemljejo, kar jim je najpotrebnejše. Preprosti ljudje so glavni odjemalci, ti ljudje pa zdaj ne smejo misliti na udobje.

Večina predmetov, brez katerih lahko človek živi, je izginilo iz izložb. Takšno omejevanje jemlje življenju ves njegov zunanji sijaj, toda življenje se na ta način v svoji notranjosti krepi. Zbirajo se vse produktivne moči naroda. Dandanes, ki je uvoz vsega, razen orožja, omejen na najnujnejše, izdeluje Španija sama že mnogo reči, ki jih je prej morala uvažati.»

Človek se odreče udobja.

«Ljudje, ki so bili od mladih nog vajeni, da kade, trpe najbolj zaradi pomanjkanja dobrega tobaka. Zlasti v teh hudih časih je zanje kajenje edino uživanje. Ni več zabavišč in barov. Ko zatone sonce, se konča dan. Vsa madridska gledališča so izpremenili v bolnišnice in pisarne.

Ko se zmrača, boste srečali na ulici samo tiste, ki so v službi. Zvečer po ulicah ne gore luči. Madrid tako zamre, da je podoben mestu iz kulis poleg filmskega ateljeja, v katerem trenutno ne delajo. To mrtvo mesto zbuja v človeku grozo. A vendar je mrtvilo samo navidezno.

Do nedavnega so vozili tramvaji ves večer. Ko so jih ustavili, je bilo špancev hudo. Odreči so se morali svojemu udobju v korist varnosti mesta. Vsi so razumeli, da mora biti zvečer in ponoči mesto v temi, da se sovražnikovi letalci ne bi mogli orientirati, toda od teoretične zavesti do praktičnega uresničenja je dolga pot. Španec ne kaže niti malo volje, da bi se odrekel ugodju tega življenja, in to tudi zdaj, ko je mesto oblegano in ko mu preti smrtna nevarnost.

Zanimiv je primer z modro razsvetljavo na cestni železnici. Mestna uprava je izdala zapoved, da morajo biti vse luči v tramvajskih vozovih višnjeve. Toda manjkalo je žarnic z višnjevim steklom. Tramvajsko ravnateljstvo je rešilo to vprašanje na ta način, da je žarnice modro prebarvalo.

Toda barva ni dolgo držala. Ljudje, ki so se zvečer vračali s tramvajem domov, so bili vajeni med potjo brati časnike. In ker so sinje žarnice prepuščale zelo malo svetlobe, so začeli potniki z molčečim pristankom konduktarjev strgati barvo žarnic.

Le počasi se prebivalstvo prilagaja vojni. Samo v Madridu je mogla nastati pravljica, ki jo bom povedal. Ko je Franco prvič bombardiral Madrid, so bombe pobile dosti žena in otrok, ki so stali na ulicah. Nekateri ljudje so trdili, da so te bombe metala vladna letala, ker vlada drugače ni mogla zbuditi prebivalcev iz ravnodušnosti in jih prisiliti, da bi se pazili. Zgodba seveda ni resnična, a je zelo značilna za to mesto.»

Kako žive živali?

V zasebnem pismu, ki ga je nedavno poslala iz Madrida neka Španka, sem bral tole:

«Sedimo sključeni v vašem stanovanju, časih pa v kleti. Srečni smo, da imamo streho nad glavo, ker so naše stanovanje uničile letalske bombe. Vaša hiša še stoji. Živ je tudi vaš lepi maček. Gotovo bi bil že davno poginil od lakote, če mu vojaki iz sosedne hiše časih ne bi prinesli kakšno jed.

Še si lahko kupimo kruha in fižola, ni pa več mleka in mesa. Da bi si kupili ribe, ki pridejo časih iz Valencije, nimamo denarja. Revščina je vsak dan večja.

Človek se seveda bolj briga za usodo ljudi kakor za usodo živali, toda zanimivo je, da vendar ne pozabi živali in da one časih bolj žive kakor pa njihovi gospodarji. Ali se še spominjaš sivega psa, našega prijatelja Xa? Izprva ga je hotel vzeti s seboj na fronto, pa mu tega niso dovolili. Pes se je nekaj časa potikal okoli starega stanovanja, ki so ga pozneje razbile bombe. Nekega dne pa se je iznenada pokazal pri mizi znane družine, ki je sedela v kavarni. Bil je umažan in prestradan, toda neizmerno vesel. Od tistega časa živi pri njih in dobro se mu godi.

Izpraznjevanje mesta.

«V hladnih, polnih hišah premišljajo ljudje, kako bi se v sili izselili.

Četrť milijona ljudi je že zapustilo Madrid. Ostali so še nekateri plemiči in ljudje z majhnimi dohodki, ki jim je stanovanje edino premoženje. Samo s silo jih morete iztrgati iz njihovih domov. Sinovi mnogih izmed njih se bore na drugi strani. Kdo jim more pomagati v takem položaju? Ne-

kateri že leto dni niso dobili nobenih vesti od svojih sorodnikov. Ti ljudje ne vedo ničesar o svojih sinovih in očetih, žene niti ne sanjajo, ali so že vdove, otroci ne vedo, ali so sirote.

In takšnih ljudi je na tisoče. Srednji stan je tvoril velik del madridskega prebivalstva. Madrid je bil že od nekdaj naselje podeželskega plemstva. Ti ljudje so živeli od dohodkov svoje zemlje, ki so jo obdelovali tlačani. Zdaj teh dohodkov ni več, večina bo šla v izgnanstvo brez vseh sredstev. Do svojega posestva, ki je morda v Francovi oblasti, ne bodo mogli priti in ne bodo mogli poiskati svojih dragih, ker sme iti čez bojno črto samo človek s potnim listom, v katerem je napisano, da ima kakšno posebno poslanstvo.

Zlasti slabo živijo otroci. V Španiji je bilo že od nekdaj malo šol. To pomanjkanje se dandanes še bolj občuti. Milijoni otrok v današnji Španiji že poldrugo leto nimajo pouka. Večina izmed njih živi kakor ptice pod nebom. Kaj bo z njimi v bodočnosti? To je eno izmed velikih vprašanj, ki se pojavljajo v današnji Španiji, v goreči, krvavi Španiji.»

Majhne zgodbe o velikem možu

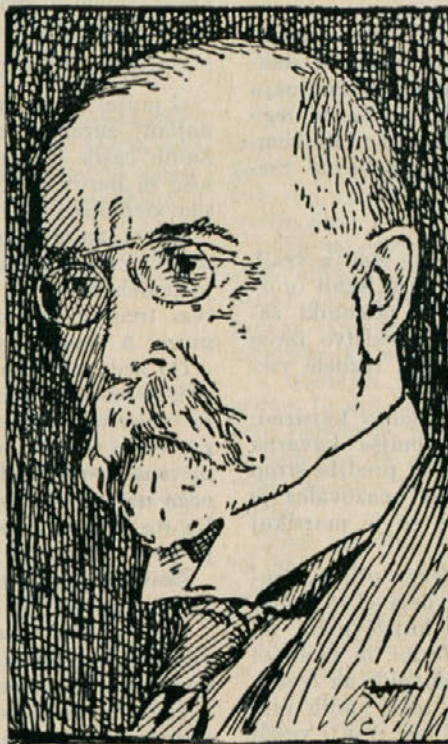
O Masaryku učenjaku in državniku, o njegovem delovanju in zaslugah za Češkoslovaško republiko, kjer bo živel prezident Osvoboditelj v nesmrtnem spominu, smo čitali dan za dnem v dnevniki. Čujmo tu nekaj resničnih zgodbic, ki so tako značilne zanj kot človeka!

V je z i. — Priložnosti za jezo je bilo kajpada mnogo — toda jezil se je samo takrat, kadar je zalotil slabo misel ali slabo dejanje v politiki in javnem življenju, drugače se menda ni nikoli jezil. Njegova ogorčenost se je izražala v stopnjah. «To je natonost!», je zmignil z rameni, kadar je šlo za veliko napako. Če je bila napaka še večja, se je zamračil in rekel: «Takšna neizobraženost!» Kadar je pa čez koga že napravil križ, je dejal: «Nečeden človek!» Nikoli ni rekel hudoben ali malopriden človek, njegova najostrejša beseda je bila «nečeden» in izgovarjal jo je z izrazom, ki ni bil več resen, ampak žalosten.

O ženskah. — Masaryk ni prenesel, da bi se izgovorila o ženskah surova ali podcenjujoča beseda, takoj se je razburil. Nespoštljivost do žensk je štel v pojem «neizobraženost». Bil je do žensk nadse nežen. Včasih se je zgodilo, da se je pri mizi zasukal pogovor na politiko. Če je bila zraven dama, ki je pri takem pogovoru umolknila, se je stari gospod ustrašil, zagrabil krožnik s sadjem in ga energično postavil prednjo, da bi se ne čutila izločeno, potem pa je spet posegel v politično debato.

Obiski. — Eno njegovih velikih in malo znanih opravil za državo je bilo sprejemanje obiskov. Bil je prav za prav edini veliki gostitelj tujcev, ki so bili uradno pomembni. Vsakega izmed njih je potrpežljivo in obzirno informiral o svoji državi in ga skušal pridobiti zanj.

Niso pa bili to samo zanimivi obiski. Nekoč je več dni gostil odlično angleško lady. Bila je izorstna dama, toda preveč obredno spoštljiva do glave države; nikoli ni pričela pogovora in na vsako vprašanje je odgovorila kolikor mogoče kratko in spoštljivo. Zato je bila vsa teža pogovora na starem gospodu. Naposled se je lady odpeljala in gospod prezident jo je spremil k avtu; potem je še za njo prijateljsko pomahal z roko in se obrnil k svojim bližnjim.

«Torej vidite,» se je oddahnil, «človek vse prenese.»

Stražniki. — Prezidenta je stražila seveda grajska straža: dva stražnika v civilu in zunaj grajskega parka orožniki. Masaryk jih ni rad videl; če je le mogel, se jim je izmuznil. Zato so tudi imeli njegovi stražniki ukaz, da morajo stati tako, da jih stari gospod, če le mogoče, ne bo videl. Zaradi tega je bilo že od daleč videti, kadar je šel ali se peljal na izprehod, kako ubogi orožniki skačejo v bližnje grmovje. Šele ko je prezident odšel mimo, so se upali spet na cesto.

«Lepo vas prosim,» je dejal nekoč gospodu kancelarju, «zakaj me prav za prav stražite? Če bi me hotel kdo ustreliti, mu ti ljudje ne morejo zabraniti. Torej čemu?»

«To je res,» se je smejal kancelar, «ampak mi tega ne delamo zaradi Vas, gospod prezident. To je bolj zaradi uradno, da bi se jim kaj ne očitalo, ko bi se res našel kakšen norec.»

Denar. — «Meni pri prezidentstvu najbolj ugaja to, da mi ni treba nositi denarja s seboj,» je večkrat rekel. In res ni imel v žepu nikoli niti vinarja. In dogodilo se je, da je srečal na izprehodu starko ali starčka, se zapletel z njim v pogovor in spoznal, da je siromak; tedaj je v zadregi pogledal svojega spremljevalca ali celo narednika, ki je šel v isto smer. Tako so nastali majhni dolgovi, ki jih je potem zaupno poravnala prezidentova pisarna.

Masaryk o svoji smrti. — Ko so se ljudje že po njegovi osemdesetletnici čudili njegovi telesni moči, se je smejal: «Jaz menda sploh ne bom kar tako umrl. Napraviti bodo morali zakon, da smem že umreti.»

Dekoracije. — V gumbnici je vedno nosil tri trake. «Kakšni traki so to?» ga je nekoč vprašal obiskovalec. «Saj niti sam ne vem,» je priznal prezident. «Daje mi jih v gumnico Huza.» (To je bil njegov zvesti komornik.) General Syrový se je nagnil bliže in dejal: «Gospod prezident, eden je legionarski, drugi antantni in tretji romunski.» — Se ena o gospodu Huzi. Ko so bile predzadnje politve prezidenta, je v zadnjem hipu telefonično vprašal ministrski predsednik Švehla, kakšno obleko bo imel gospod prezident, da bo tudi sam oblekel prav takšno, ko pride uradno ponj. Tajnik je prišel vprašat prezidenta. «No, kakšno obleko?» je dejal prezident. «Huza je rekel, da si moram obleči žaket.»

V parku. — Prezident je hodil zmeraj po istih stezah, ki so jih vsako jutro lepo pograbili. «Ali bi ne hoteli iti tja dalje pogledat?» ga je vabil nekoč njegov gost. «Tamle tako lepo zeleni bukev.» Prezident je odkimal: «Potem bi pa to stezico vsako jutro pograbili in pometli. Čemu bi jim večal delo!»

Njegove izjave. — Nekoč se je odpravljaj na potovanje po državi. «Moral bi se pripraviti, kaj bom povedal,» je dejal, «ampak nimam še oficialnih predlog svojih govorov.»

«Vi se ravirate po njih?» je vprašal gost.

«To ne,» je rekel stari gospod in oči so se mu veselo zablistale, «ampak najprej moram prečitati, česar ne bom govoril.»

Večna mladost. — Nekdo ga je vprašal, zakaj se tako redko shaja s svojimi starimi prijatelji. Osemdesetletni prezident je malo zavihal nos: «Po vem vam, preveč so se mi postarali.»

(1851 — 1923)

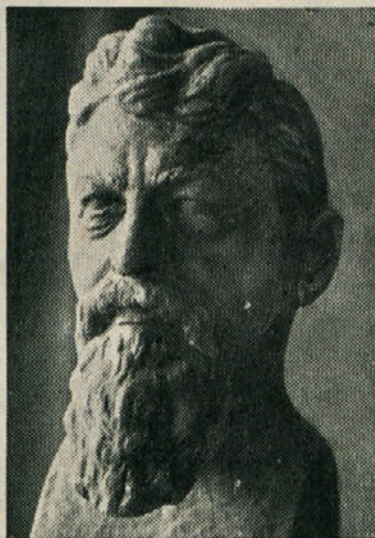
Štirinajst let je že poteklo od Tavčarjeve smrti. Kratka doba in dolga hkrati. Doba, ki je prinesla v našem javnem življenju toliko izprememb, toliko razburkanih intermezzov, da je javnost skoraj pozabila in molče prešla vse, kar ni bilo v direktni zvezi s časom in razvojem dogodkov. Desetletnica Tavčarjeve smrti je šla skoraj neopazno mimo nas. Čudno kratkega spomina smo moderni ljudje.

*

Naša književnost je dala mnogo velikih ljudi. Vsaj za naše razmere velikih. Pa jih prav tako pozabljamo. Če se ne bi v šolah učili naše literature, mnogi sploh ne bi vedeli zanjo. Samo malo prijateljev, ozek krog, ima vsak naš velik človek in ti mu ostanejo zvesti. Še čez grob.

Tudi Tavčar jih je imel in jih še ima. Zdaj so mu v rojstnem kraju postavili spomenik. Majhna, a pristrčna oddolžitev za vse, kar nam je dal. Brez velikopoteznih zbirk je zrastel ta spomenik, brez nepotrebnih debat. V miru, kakor je imel Tavčar najrajši.

Ali ni čudno? Tavčar, ta človek, ki ga je vrglo življenje v borbo, v poli-

Spomenik dr. Ivana Tavčarja, delo kiparja Pengova.

tično areno, ki ga je postavilo na čelo naše Ljubljane, poslalo v dunajsko poslansko zbornico in mu tako zavzelo

ves čas, da si je komaj pritrgal kakšno uro za pisanje, nam je dal prav v teh pritrghanih urah vse tisto, kar mu bo ohranilo večni spomin. Vsa njegova največja dela, zlasti «Izza kongresa», «Cvetje v jeseni» in «Visoška kronika», zrela dela njegovih umerjenih let, so nastala v dobi, ko je bil na višku svojega političnega delovanja. Bil je pač človek neverjetne energije, ki ni nikoli počival na lovorju svojih uspehov.

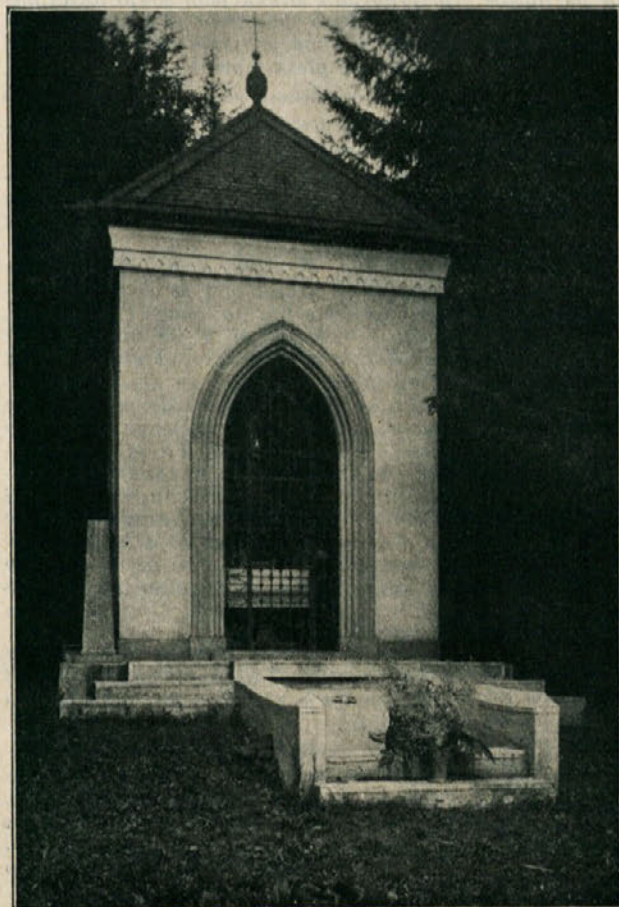
In še nekaj je bil Tavčar, na kar tako redko naletimo pri naših velikih ljudeh. Ljubitelj prirode. To njegovo ljubezen občutimo najbolj v njegovih delih, kjer najdemo opise lepot, kakršne odkrijemo težko še pri katerem našem pisatelju.

Da, višoški gospod je vedel, kdo daje človeku notranjo moč. Priroda. Kadar je le mogel, je zbežal vanjo pred praznim svetom. Pognal je korenine v mesto, toda s srcem je ostal zunaj, na deželi, kjer rastejo iz tal najboljši sokovi.

Zato je prav, da stoji njegov spomenik tam, kjer je bival najrajši. B. R.

Desna slika: Pokojni dr. Tavčar s svojo ženo na svojem domu na Visokem.

Leva slika: Visoški mavzolej, kjer počiva dr. Ivan Tavčar.

K novi gledališki sezoni

(Razgovor s prof. O. Šestom.)

Vsako leto v jeseni se pomeniva s kolegom Osipom Šestom o teatru. Takrat je prijatelj profesor ves v razmahu. Se v kavarni ne počiva. Zdaj skoči sem, zdaj odleti tja... Vprašanja, razgovori, sestanki. Vse naenkrat kot bi pri mizah igral simulanke... Kolega Šest je motor. On se vrti, brni, dela, greje, žene... Venomer. To je njegova usoda. »Živčni človek.« Nima časa niti izpolniti pikice... med stavki. Kar brž sva pri stvari. Nemirne so njegove roke, obraz mu je razigran in košate obrovi srše nad velikimi sivimi očmi.

KAJ PA POČITNIŠKI DIAPOZITIVI? MUSSOLINI. FRASCATI. STOLP V PISI. POSEVNE ZADEVE SPLOH... LAHKIH NOG NAOKROG... TEMPO TAM ZUNAJ.

«Toplo mi postane okrog srca, ako se spomnim letošnjih počitnic. Bilo je v prošli sezoni dela kakor še nikoli... Že nekaj let jo ubiram v počitnicah po Italiji, že nekaj let se ukvarjam, kolikor mi dopušča čas, z Rimljani in z zgodovino italijanske renesance. Ondi sem se naučil mnogo... Preko starih Benetk sem jo ubral, več zjutraj sem prišel, ko je vse čisto in se sonce zapiči v Canal Grande — pa ti je vse zrcalo, eno samo brušeno zrcalo in nebo beneško plavo... Tam sem obiskal starega znanca in prijatelja Tintoretta, slavnega mazača... Vrag ga ugrizni, kaj je vse upodobil, saj skoraj ne verjameš... Veš, takrat je moralo biti lepo: svet je bil lep... in ljudje bogati... Tudi po duši... In tako so ustvarjali slikarji velike bajke, arhitekti so zidali praeljice — ne hiše. In potem... kopanje na Lidu... steklarne v Muranu, kjer je izoblikoval steklar mičnega kužka pred mojimi očmi...»

Nato je sledila Verona. V areni so pripravljali za predstavo pod milim nebom Mefistofela, Turandotko in še kaj. Pa sem že v Milanu in od tam v Genovi... Veš, morje ljubim in barke, ki plavajo v vse konce sveta... in silne porcije špagetov in črno veronsko vino in se naslajam ob delikatnih frutti di mare... Zatam me nese v Nico. Mimo plantaž nageljčkov, mimo Ventimiglie in pregrešno lepe obale, kjer ti leže diplomatski kraji: San Remo, Santa Margherita. No in potem Aignion, kjer slavim nepoet Petrarco, ki ima nekakšen jubilej. Po drugih potih — čez Marseille — zopet v Nico. Ob morju podivjamo vsi. Brez Monte Carla ne gre. Mnogo Rusov, Angležev, Američanov je tam, ki imajo mnogo denarja. Jaz ga nimam mnogo, a je le lepo... Potem je na vrsti Siena, Carrara in Pisa. Ta strela s posebnim stolpom je posebna zadeva...

Vse je staro, vse je — novo, vse je čudovito.

Nato pride še Livorno in potem Rim. Moj stari Rim, potem moj katoliški Rim in koncem koncev Koirinal in pa še novi Forum... Zdaj sem že v tretje sprejel papežev blagoslov — to pot v njegovi počitniški rezidenci Castell Gandolfo... V Rimu se zasučem. V Firenzo in Ferraro... Iz Ferrare še malo v bizantinski svet v Ravenna... Še svetega Antona v Padovi obiščem in še enkrat objamem Tintoretta v Benetkah, potem pa se mi zdi, da že od nekje na severu zvone električni zvonci...

Prinašamo sliko naše najboljše kreacije plesne dvojice Pina in Pie Mlakarjeve, ki sta dosegla mednarodni sloves kot koreografa, plesna umetnika in avtorja mnogih svojstvenih del spoje stroke. Angažirana sta v Zürichu, z velikim uspehom sta na nastopala tudi v Nemčiji in drugod v inozemstvu. Svojo znamenito plesno opero »Vrag na vasi« z glasbo Lhotke sta

uveljavila tudi v Zagrebu, dne 5., 6. in 11. oktobra t. l. pa v Ljubljani. Snov je zajeta iz domačega življenja na podlagi narodne glasbe s preprosto, a izvirno vsebino. Poleg že v tujini sijajno izvedene »Srednjeevropske ljubezni« pripravljata Mlakarjeva svojo najintimnejšo plesno pesnitev »Lok«. Odlična plesna dvojica ustvarja dela na podlagi klasičnega plesa z visoko etično vsebino.

Šest se izgubljeno ozre skozi okno. Moralo je biti od praga lepo! Šest se ne zamisli kar tako tjavendan...

KAKO BO S SEZONO? KAJ VRTITE TRENUTNO?

«Res zvonci in zdaj se pravi pozor in nastop! V drami »Ortimo« Julija Cezarja. Iz Rima prideš s Capitolu in zdaj je na vrsti »Cezar«. Kaj bo sicer še v drami? Veš, bratec, počakaj: Bo Beraška opera, bo Tarelkin, bodo izvirne domače stvari. Mnogo bo! In kaj bom delal jaz? Klasične stvari. Morda še enega Shakespeara ali Schillerja — izkratka — veliki teater, stari, seveda tudi mlajši in najmlajši...»

Gospod profesor naglo popije kavo. Nervozno pogleda na uro.

«V operi je zadeva drugačna. Odšla je iz ljubljanske opere gospa Zlata Gjurgjenac v Beograd. Težko je življenje. Koloraturka Župečeva se je usidrala v Zagrebu in tenorist Gostič tudi. No, nič za to. Ločili smo se v prijateljskem, sklenili ostroumne pogodbe za gostovanje, pa je!

Pa ni! Bilo je treba angažirati nadomestila in bo vrzel izpolnila Ksenija Vidaličeva kot lirčni sopran, v dobri uri pa smo iztaknili majhno koloraturko Nollijevo, ki je vsa nadarjena, prazje seme in, če kaj vem, bo imela čez pet let na en večer več plače kakor jaz en mesec v kup... Zdaj nastopata obe v Bohemi. Potem pride: Evangeljnik, Lin-

da, Lohengrin, Don Juan... itd. Vse prima stvari — za uho.

Imamo tudi domačo produkcijo, Švarovo Kleopatru, pa Gorenjskega slavočka preurejuje ravnatelj Polič. To tudi ni od muh...»

Natakar, cigarete! Zdaj sva oba na Forumu v Rimu, oba se spominva časov, ko smo vse to skupaj doživljali, igrali... Govoriva o še nenapisanih knjigah, o spominih... Toda teh šest še ne mara.

«Kaj bi tisto! Vse bo šlo po vrsti. Le počasi, bratec moj! Zame je novo leto vselej — nova sezona. Tu se bijem kakor ris, očasih sedim v kavarni in očasih pijem vino in besedujem... Tudi pišem... Vse mogoče. Le spominov še ne. Kaj hočeš! Življenje je lepo in posebnega si ne želim. Ako bi mi pa kdo ponudil milijon, te zagotavljam, da ga odklonil ne bom. Ecco. Oprosti, imam še tamle...»

«Tamle» je lepa, srčkana zadeva. Šest je bil vedno mož okusa in svetski človek! Na svidenje ob 25letnici naše mature v oktobru!

Režija je tooja!

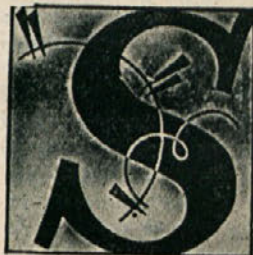
«Seveda, režija je moja!»

In že ga ni. Profesor Šest je tiček. Skaklja, se giblje, leta, poje, se dviga in plava... In ljubi vse, kar je »fajn«. To mu je v krvi. In takih nimamo mnogo...

Ivo Peruzzi.

Mala čudesa

Velikega mesta

redi sveta je vlemesto brez nabiralnikov za pisma.

Zalostno blodi tujec s pismom v roki od enega uličnega vogala do drugega.

V Amsterdamu na primer je to veliko pametneje urejeno. Tu imajo vsi tramvajski vozovi, ki vozijo na kolodvor, pisemske nabiralnike. Na vseh postajališčih čakajo mlada dekleta in oddajajo svoja drobna pisma, ki pridejo tako po najkrajši poti na kolodvorski poštni urad.

Drugače pa je v tistem mestu. Iščeš in iščeš živo prepleškano omarico, ki je namenjena za pisma — stoj, zdaj jo pa vendarle imamo! — ah, ne, to je samo alarmna naprava za požar, ki je v tem čudnem mestu prav taka, kakršni so drugod po navadi pisemski nabiralniki.

Šele pozneje zveš, da so v podstavke nekaterih cestnih svetilk — zviteži! — vrezali špranje v ta namen.

Sredi sveta je vlemesto brez običajnih trafik.

Če hočeš kupiti znamko, moraš stopiti v ulični bar, v modno trgovino ali v kateri drug tak lokal, ki je označen z rdečo cigaro. Tam dobiš pri majhnem okencu znamke, kolke in podobne reči.

V tem nenavadnem mestu zagledaš nenadoma razcapanega človeka, ki brez sape drevi po bulvaru in strahovito kriči, da precej misliš na umor in prestrašen obstaneš. Vendar se nihče ne obrne za njim, kvečjemu da kdo kupi od njega časopis. Kolporter je seveda. Potem tudi sam tako storiš in presenečen opaziš, da posamezni listi ne gredo narazen, ampak so lepo povezani v snopič. In tega človek pri časopisu vendar ni vaju.

Če potem pregledaš drobiž, ki ti ga je vrnil raznašalec (njegovi tovariši po drugih mestih so v primeri z njim kakor suflerji), opaziš, da ti je vrnil italijanski drobiž, čeprav si tisoč kilometrov oddaljen od najbližje italijanske meje. In vendar te ni prevaril: v tem mestu je v veljavi drobiž tuje države.

Počasi se izprehajaš po ulicah. Kanalskih rešetak ni. Deževnica se odtaka v luknje, ki so izvrtane v robnikih trotoarjev.

V parkih stoje stoli. Niso zvezani skupaj ali postavljeni v vrsto, niti priklenjeni ob drevesa. Stojijo kar vseprek in vsakdo postavi stol tja, kamor se mu zdi, lahko tudi v travo, ki je tu vsem na razpolago in ni kakor drugod samo zaradi lepšega in zaradi škropljenja in zalivanja. Zato se godi tu travo sicer slabše ko pri nas, pa je zato za izprehajalce toliko boljše.

Po ulicah tega mesta je večni semenj. Tudi ob delavnikih stojijo šotori pod drevjem ob modernih avenijah in tam streljajo v pajace, mečejo obročje na klin, zbijajo možicljem klobuke z glave in uganjajo različne druge take kratkočasne neumnosti. Zvečer se kar tare moškega in ženskega sveta ob šotorih, vse je živo in razposajeno, kakor na vasi, kjer se je prvič ustavil potujoč cirkus. Povsod je polno zastav, vendar to niso navadne zastave, ampak kombinacije petih, sedmih ali devetih zastav.

V mestu je znamenit slavalok, ki je znan z različnih slik. Od daleč že ga zagledaš, pospešiš korak... in potem opaziš, da si se zmotil. To se ti večkrat lahko primeri, kajti v tem mestu je cela vrsta takih vrat in slavalokov, vendar pa precej več, kdaj si pri pravem: tale je in noben drug!

Ondi je prelepa cerkev, stopiš vanjo, na, pa je Panteon, svetišče, posvečeno velikim mrtvecem. Potem občuduješ veličasten grški tempelj, ki je znotraj prava cerkev. Ko prideš

iz njega, ti pokaže električna ura na znanem prostorčku za sestanke in domenke, koliko je pravkar odbilo.

V tem mestu, ki je dalo vsej evropski demokraciji pobudo, duha in podlago, so najbolj običajna prometna sredstva razdeljena v dva razreda. Podzemna železnica — tu ji pravijo Métro — zbožni z blazno naglico in avtomatično se zapirajočimi vrati po zatohlo vročih podzemeljskih prostorih, kamor se ti zdi, in je nenavadno in veliko čudo. Mi pa se pogovarjamo samo o malih čudesih.

V avtobusu je število potnikov natanko omejeno in po tem se strogo ravna pri sedežih in tudi pri stojiščih. Zato dobiš na vseh postajališčih numeriran blok, in ko prideš tja, odtrgaš številko in vsak naslednji za teboj jo prav tako odtrga. Srečni prvak pokaže sprevodniku številko, recimo sto pet in trideset, nakar sprevodnik zakliče:

«Sto pet in trideset do sto ena in štirideset vstopijo!»

Vse višje številke lahko stojijo in čakajo naslednjega avtobusa. Tako ni nikdar prerivanja. To je še sreča, kajti narod je zelo temperamenten in se je bati resnejših spoprijemov. V avtobusu velja tarifa po odsekih, kakor na primer pri nas v ljubljanskem tramvaju. Lahko se pelješ tri, pet, deset odsekov daleč, za enega ti pa ne dajo karte. Ne vem, zakaj ne.

Tramvaj se malo uporablja in zelo slabó ravna z njim. Prav kakor mačeha s svojimi pastorki. Tega utegnejo biti mačeha krive, ki so tu nastavljene za kondukerke. Ženski sprevodniki na cestni železnici so majhna, usnjena bitja, imajo dva grda čopa iz blaga na glavi, spredaj in zadaj, spredaj na trebuhu pa jim visi lajna na jermenu. Kadar hočeš karto, zavrti ona lajno, rrrrr, rrrrr, karta se prikaže iz zareze v lajni, plačaj!

Nikdar se ne smejejo. In nikar ne poskušaj, prijatelj, koketirati z njimi. To so čisto svoje vrste ženske. Še Robinson bi opustil nade.

Avtotaksiji niso dragi in so vsi po eni ceni. Če pa naletiš na taksi znamke «Rosengart», potem plačaš iz neugotovljenih razlogov manj.

Že misliš, da si vse videl, kar se vozi po mestu, pa prideš neki večer bolj pozno domov (za naše pojme seveda, kajti tu lahko tudi opolnoči kupiš, kar ti srce poželi), in po tirnicah cestne železnice — res, zdi se ti kakor prikazen — se prepeljava lokomotiva z vagončki. Sredi mesta po ulicah! Ta vlak ne vozi potnikov, ampak pripelje vsako jutro zelenjad v mesto.

Drugod po svetu lahko ješ à la carte ali pa si naročiš menu, tu pa je v navadi še nekaj tretjega: «au prix fixe». Na jedilnem listu so jedila razvrščena v posamezne skupine: juhe, meso, zelenjava itd., in iz vsake skupine si lahko nekaj izbereš. V slavnoznani študentovski četrti je ves mladi svet v takih prixfixih, ki so pogosto zelo moderno opremljeni, vsi iz stekla, kromirane kovine in laka.

Ko vstopiš, te hrupno pozdravljajo od vseh strani, vsi narodi, vse rase in barve sede skupno pri mizah, strežejo pa zala dekleta. Ena izmed njih ti prinese jedilni list. Mize niso pogrnjene s prti, ampak leži na vsakem prostoru servieta. Če pride nov gost, položi svežo servieto predenj, stara pa ostane spodaj. Če prideš bolj pozno k mizi, recimo ob dveh, leži pred teboj cel kup, osem, deset ali še več takih rabljenih serviet.

Ješ juho, naročil si meso in prikuho.

Meso je tu, in potrpežljivo čakaš na prikuho.

Prikuhe pa od nikoder.

Prikuhe še vedno od nikoder.

«Gospodična,» rečeš prijazno svoji brhki natakariči (bog varuj, da bi jo hotel razburjati), «ali je moja prikuha že pripravljena?»

«Pripravljena? Seveda!»

«Zakaj mi je pa potem ne prinesete?»

Užaljeno te pogleda.

«Saj je še vse vaše meso nedotaknjeno na krožniku.»

V tem prečudnem mestu pojedó najprej meso, potem šele prikuho!

Zato pa dobiš močnato jed le v izjemnih primerih. Navadne vode pa sploh ne. Povsod, celo v najcenejših prixfixih se pije vino.

Če si pa zaželiš sifona...

To je poglavje zase.

Ker nisem prijatelj postane in tople vode, sem stopil v ulični bar in zahteval kozarec sifona.

«Kaj pa želite s sifonom?» so me povsod vprašali.

«Nič drugega», sem odgovoril. «Samo kozarec sifona.»

Mož zmaje z rameni in postavi nejevoljno zahtevani sifon predme.

«Koliko sem dolžan?»

In nikdar se ni zgodilo, da bi prodajalec naravnost povedal ceno. Zopet je skomignil z rameni, malo pomislil in nazadnje menil:

«No, recimo toliko in toliko!»

«Recimo», sem si mislil. Zakaj «recimo»? Saj mora vendar tudi sifon imeti svojo običajno ceno.

Še bolj se me čudilo, ko je natakar postavil predme polno steklenico in se ni nihče zmenil za to, ali sem napolnil dva, tri ali še več kozarcev.

«Dva kozarca sifona,» sem povedal na primer, «in en vermut.» Plačal pa sem ravno toliko, kakor ko bi si bil sifona samo dotočil k vermutu.

Še zadnjikrat sem hotel poizkusiti in dognati, kako je prav za prav s to rečjo! Ko sem prvič spet dobil steklenico predse, sem jo do dna izpraznil, čeprav mi je silila sodavica že skozi nos. Prodajalec je samo začudeno pogledal mene in prazno steklenico, jo zamenjal s polno in ni zato prav nič več računal. To mi je bila uganka. Nazadnje mi je pojasnil domačin, da je v tem mestu navada, da človek v baru popije apéritif ali kaj podobnega, zraven pa dobi sifona, kolikor ga hoče, kakor na primer pri nas sol in zobotrebce, ki jih postavijo na mizo. Da bi kdo naročil samo sifon, se nikdar ne zgodi. Torej sem ravnal prav tako, kakor ko bi kdo pri nas pobral z mize vse zobotrebe, ki jih pa v tem mestu sploh ne poznajo, in bi potem vprašal plačilnega, koliko je dolžan.

Še preden ležeš, ko prideš po vseh razburjenjih, ki si jih doživel v tem mestu, ves izmučen v svoj hotel, te zasledujejo nova čudesa. Odeja je ob straneh zadelana med žimnico in končnico kakor rjuha, tako da se ti zdi, kakor bi tičal v nekakšnem žepu, ko zležeš v posteljo, ne pa pod toplo odejo. Pri zglavju je žimnica zapognjena nazaj in vsak poizkus, da bi kaj izpremenil, se ti ponesreči in ti napravi splošno zmedo po vsej neskončno veliki postelji, čeprav si hotel sobo z eno posteljo in si jo tudi dobil: postelje so tukaj široke za dve naši. Morda spe domačini počez?

Ti, ubogi tujec, pa se skromno stisneš v enega izmed kotov te ogromne ravnine in še, ko se te že loteva dremavica, ti ne gre iz glave vse to, pa si nazadnje priznaš:

«Seveda, Eifflov stolp bi bil morda poleg nebotičnika za kako nadstropje višji, ampak — vendar ga ni čez naš nebotičnik!»

P. Faber.

OBOROŽENA EVROPA

Nedavno je izšel v newyorškem listu The Nation, članek, ki ga prinašamo v prevodu. Hladen članek s številkami in domnevami, z računi in teorijami, napisan in izdan v deželi, ki motri vse take reči od daleč in sama pri sebi računa, kakšno korist ulegne od njih imeti.

Mi žal tega ne moremo in ne smemo. Vse tiste motorizirane in mehanizirane divizije, vsa tista letala «prve linije» — vse nam je preblizu, da bi mogli filozofirati. Vse prepogosto se v naši soseščini izprehaja gospoda, ki kuje mir.

Kdo bo skoval pravega?

Ali ga bo še kdo mogel?

Nihče ne more oporekati, da je svetovni mir ogrožen, Hitler je lani podaljšal vojni rok v Nemčiji na dve leti. To je prisililo Rusijo, da se je tudi ona pobrigala za svojo obrambo. Mussolini je 30. avgusta izjavil, da lahko Italija v nekaj dneh mobilizira 8 milijonov vojakov. Poljska je pohitela in poslala svojo vojno misijo v Francijo. Slišijo se glasovi, da namerava Hitler pridružiti redni vojski tudi svoje napadalne oddelke in s tem bi imela Nemčija največjo vojsko na svetu.

Hitlerjeva odredba je v zvezi z dvema vojnima teorijama, ki sta vplivali na večino evropskih generalnih štabov, ne samo na nemškega, in ki se v kratkih besedah glasita takole:

1. Najučinkovitejša je razmerno majhna vojska, sestavljena iz vojakov, ki služijo čim dalje časa, in sicer pešcev, mehaniziranih in motoriziranih oddelkov ter letalstva, ker je najsposobnejša za hiter in nepričakovan napad.

2. Številna redna vojska je najboljšo sredstvo za nadomeščanje velikih izgub v moderni vojni in za zasedanje sosednjih dežel z manjšim številom vojakov.

NEMCIJA.

Hitlerjeva odločitev za podaljšanje redne vojne službe na dve leti je zadržala v vojašnicah lanske izurjene vojske, ki bi bili morali biti prevedeni že v rezervno. To kaže, da se

Hitler ogreva za prvo vojno teorijo, ki smo jo navedli, ker je še nadalje obdržal v službi ljudi, ki so bili vojaško že izurjeni. Hkrati se je okoristil tudi z drugo teorijo, ker je uvedel splošno novačenje brez raznih izjem in olajšav. Nemčija je dosegla že lepe uspehe na področju mehanizacije in motorizacije vojske. (Motorizacija pomeni uporabo motornih vozil za prevažanje vojakov in vojnega materiala, mehanizacija pa uporabo motornih vozil pri tankih, topovih itd.) Nemčija ima tri divizije tankov in eno motorizirano divizijo, oboroženo za borbo proti tankom. Da motorizacijo še pospeši, je dala nemška vlada izdelati pred kratkim spet na tisoče motornih vozil, ki jih bodo uporabljali v vojski. S pospešeno naglico grade Nemci zaradi tega tudi avtomobilске ceste in trenutno jih je v delu 7200 kilometrov. Te ceste, zgrajene v okolici mest in v bližini meje, bodo omogočile v primeru vojne nagel napad, za katerega se tako navdušujejo nemški vojni taktiki. Ta napad bi se tudi naslanjal v veliki meri na letalstvo. Nemci ljubosumno prikrivajo svoje številke o razvoju letalstva, vendar pa se splošno sodi, da imajo razen Rusije najmočnejše letalstvo v Evropi. Hitler je pred dvema letoma izjavil siru Johnu Simonu, da Nemčija nima več kakor 850 «letal za prvo linijo», to je letal, ki se lahko spuste v boj takoj v začetku vojne. Za to prvo linijo pa je še brez števila rezervnih letal. Toda še ena vrsta letal obstoji, in ta vrsta je morda najpomembnejša. Neki francoski letalski minister je rekel: «Bojevali se ne bomo z razpoložljivimi letali. Bojevali se bomo z letali, ki se bodo delala.» Razvoj letalske industrije v Nemčiji je najbolj viden pri njenem oboroževanju. V primeru vojne so Nemci prepričani, da bodo s svojo sijajno urejeno industrijo lahko zalagali vojsko z vsemi potrebnimi letali.

Te priprave za nenaden napad z dobro izurjenimi četami ustrezajo teorijam generala von Seckta, ki pa jih nemška vojna politika le ni v celoti sprejela. Medtem ko je Reichswehr (model Secktove armade) prišla v kadrovske vojske kot njen učitelj (računa se, da je na ta način v nemški armadi okoli 260.000 plačanih vojakov), je ostalo vse drugo zasnovano po skoraj istem načinu kakor v prejšnji nemški vojski. Po zadnjih podatkih bi utegnili Nemci razpolagati

ob vojni napovedi z naslednjimi četami: v kopni vojski s 650.000 ljudmi, v letalstvu z 80 do 100.000 ljudmi, v rezervi, ki bi ji bilo potrebno še 6 do 8 tedensko urjenje, s 50.000 ljudmi, v armadi prisilnega dela pa z 200—250.000 ljudmi. Skupaj bi bilo torej več kakor 1.000.000 ljudi v kadru. Če dodamo temu še 200.000 novincev od zadnjih naborov, bomo dobili, da je nemška vojska najmočnejša v Evropi. Razen tega ima še najmanj 1.000.000 izurjene rezerve. Ker so te sile neprestano pod vplivom narodno socialistične propagande, se računa, da bo njihova morala ob napovedi vojne odlična. Ideja, da Nemčija poslednje vojne ni izgubila na bojnem polju, ampak da je propadla zaradi izdaje v zaledju, je tako globoko prodrla v nemške duše, da bo šla vojska v borbo z istim ali pa še močnejšim duhom kakor leta 1914. Morala se bo poslabšala šele tedaj, ko bodo poklicali v vojsko ves narod in bodo prišli tja med drugimi tudi komunisti in socialisti.

ITALIJA.

Italija si lahko po vsej pravici prilašča pohvalo, da je prva sprejela teorijo »hitrega napada«. General Giulio Due je prvi iznesel teorijo, da lahko močna zračna armada, ki hitro napade, razbije močnejšo obrambno silo in s tem dobi premoč. Ta misel je zelo vplivala na ostale evropske štabe. Italija ima letalske moči, ki jih je organizirala neodvisno od vojske in vojne mornarice, ne kot pomožno moč v primeru vojne. Po statistiki iz leta 1935, je imela Italija 1861 letal, to število pa se je najbrž do danes že podvojilo. Zaradi terenskih težav na mejah se ni tako razvila mehanizacija na debelo, motorizacija pa je znatno napredovala. Pehota bo imela prvo vlogo v bodoči vojni. Društvo narodov je pred dvema letoma v statistiki objavilo, da ima Italija 500.000 vojakov v mirni dobi, danes pa mislijo, da jih bo vsaj še 150.000 več. Italija lahko računa na 5.000.000 rezerv — tako so mislili vsi, dokler ni Mussolini izjavil, da znašajo te rezerve 8.000.000 ljudi. Tudi fašistična propaganda je dobro popravila moralo italijanske vojske, toda ker je ona za razliko od nemške decentralizirana, hitreje podleže vsakemu razdiralnemu delu.

SOVJETSKA RUSIJA.

Najboljše priznanje sovjetski vojski je dal podšef francoskega generalnega štaba, ki je govoril o »kolosalnih prednostih rdeče vojske nad zapadnimi evropskimi vojskami«. Glavno zaslugu za njeno mehanizacijo je imel ustreljeni maršal Tuhačevski, ki je nekoč rekel: »Rdeča vojska dela tako rekoč noč in dan in se pripravlja za obrambo dežele ter asimilacijo ogromnih tehničnih možnosti, ki jih ji je dala naša država.« Dve diviziji sta docela mehanizirani z lastnimi brigadami tankov, a deset divizij je motoriziranih. Pri zadnji paradi v Moskvi so pokazali 400 tankov, toda to je le majhen del celotnega števila. Od leta 1930. do 1934. se je sovjetska produkcija tankov povečala za 800%. Sovjetska aviatika presega najbrž vse ostale evropske. Računa se, da so imeli pred nekaj leti Sovjeti tri do pet tisoč letal. Pierre Cot, francoski minister za letalstvo, je povedal, da letе ruski letalci-lovci s hitrostjo 380 milj na uro, bombniki pa s 300 miljami. Nemčija je v velikih skrbah zaradi tega stanja. Rusija lahko bombardira sovražnikova središča brez strahu, da bi mogel sovražnik bombardirati njena. Računa se, da ima Rusija stalno v vojašnicah 1.500.000 ljudi. Ker služi del vojakov po pet let, je postala sovjetska vojska profesionalna. V to število je všteta tudi vojska na Daljnem vzhodu, ki šteje okoli 200.000 ljudi. Velika oddaljenost bo ovirala to vojsko, da bi mogla pomagati zapadni, če nastane splošna vojna. Zato je rdeča vojska v Evropi slabša od nemške. Njena slabost je tudi v preslabih železniških zvezah. V primeru, da bi bila Rusija premagana na svojih prvih črtah, bi doživela velike težave. Kar se tiče morale, je morala ruske vojske še večja kakor v Italiji in v Nemčiji. Komisariat za narodno obrambo pripisuje veliko važnost propagandi v vojski. Vojaki dobe dobro politično vzgojo, v zadnjem času pa so uvedli v ruski vojski tudi patriotsko — slovansko propagando, in ta je močno

učinkovala na splošno razpoloženje. Komisariat se je pobrigal, da vzamejo v vojsko večino kmetov s kolhozov. Verjetno je, da bo ruska vojska v vojni pokazala istega duha, kakor so ga pokazali Francozi v revoluciji ob koncu osemnajstega stoletja.

FRANCIJA.

Prvo črto francoske vojne moči tvori poseben sistem utrd ob Renu, ki je znan pod imenom Maginotjeva črta. Te utrdbe so močan jez proti vsem napadom. Če bi Nemci poskušali prodreti k njim, bi doživeli napad od vseh strani. Te utrdbe upravljajo strokovnjaki, ki so nastopili svojo službo pred poldrugim letom in prideljenih jim je 24.000 najzanesljivejših vojakov. Ta trajna moč tvori najvažnejšo točko preosnove francoske vojske. Po vojni so na naborih sprejeli vsako leto komaj po 100.000 mladih ljudi in jih v enem letu vojaško vzgojili. To je bilo občutno premalo in zaradi tega so začeli zidati Maginotjevo črto. Razen tega so mehanizirali vso armado. Dandanes lahko Francija v nekaj urah skliče veliko število mehaniziranih in motoriziranih čet. Ustvarila je že sedem motoriziranih pehotnih divizij ter divizijo mehanizirane konjenice. Toda usoda francoske vojske ostaja vzlic temu v rokah redne vojske. Lani je francoski parlament podaljšal vojaški rok na dve leti. Zdaj ima Francija okoli 400.000 vojakov, brez čet, ki služijo v kolonijah. Računa se, da lahko postavi na noge 6.000.000 rezervistov. Letalstvo je bilo pred dvema letoma obnovljeno, postalo je neodvisno od kopne vojske ter bo lahko nepričakovano napadlo sovražnikova središča. Francija utegne imeti le nekoliko manj letal kakor Rusi, vendar pa od njih večina ne ustreza več modernim zahtevam. V zadnjih letih so nadomestili »v prvi liniji« 1000 letal z najmodernejšimi. Tudi vso oboroževalno industrijo je prevzela država sama. Vprašanje morale v francoski vojski je najvažnejše, ker se nahaja Francija trenutno v nevarnih socialnih bojih. Večina francoskih vojakov je levičarjev. Vlada govori o »republikanskem duhu«, ki mora gospodariti v vojski, voditelji leve pa zahtevajo, da se vojska očisti protirepublikanskih elementov. Tako čiščenje bi utegnulo škoditi moči vojske, in vprašanje je, ali je sploh mogoče. Edino vojna lahko pokaže, ali je mogoče spet ustanoviti »sveto unijo« iz zadnje vojne, ali pa bodo vojsko, ki bo preveč socialno-revolucionarno razpoložena, sabotirali protirepublikanski elementi, ki so v njej.

ANGLIJA.

Za Anglijo se ne more reči, da bi spadala v vrsto vojaških velesil. Redna vojska, kamor ne prištevamo indijskih čet, znaša samo okoli 150.000 častnikov in vojakov. Drugih 177.000 častnikov in vojakov so rezerva, ki pa bi potrebovala precej časa, da bi bila mobilizirana. Vse ostale rezerve štejejo še približno 140.000 ljudi. Toda tudi redne vojske ne bi mogli hitro zbrati in je vreči na bojišča, ker se nahaja okoli 40.000 vojakov redne armade v Egiptu in Palestini. Govori se, da Francozi sploh ne računajo na pomoč angleške vojske in da Angleži sami ne bi mogli zadržati niti nemškega predora skozi Belgijo. A vendar so angleške kopne sile, čeprav so majhne, docela modernizirane z mehaniziranimi polki. Po znanih Baldwinovih besedah, da se angleška meja nahaja na Renu, so bile angleške letalske moči zelo povečane. Računa se, da razpolaga Anglija s 1700 letali najmoderneje vrste. Le nekaj zbuja dvome: — morala angleških čet, če bi se prišle bojevati na celino. Angleška tradicija se upira najemniški in prostovoljni vojni službi. To kaže dejstvo, da je sedanja stalna vojska omogočena samo na ta način, da izglasujejo v parlamentu vsako leto poseben zakon, ki začasno ukinja veljavo neke stare odredbe o milici. Poleg tega so angleški ministri zelo neodločni v vprašanju splošne vojne obveznosti. Angleško ministrstvo vojne je v velikih skrbah, ker Angleži vzlic propagandi za nove vojake ne morejo skoraj nobeno leto nabrati dovolj novincev. Vzrok temu je treba iskati v miro-ljubnih občutkih naroda in v njegovem razpoloženju za izolacijo, ki je podobna razpoloženju Združenih držav. Prav verjetno je, da Angleži v primeru nove vojne niti od daleč

ne bi pokazali takšnega navdušenja, kakor so ga pokazali leta 1914.

Pravo moč Anglije predstavlja vojna mornarica. Vzlic številnim kritikam doma in drugje je trenutno angleška mornarica še zmerom najmočnejša na svetu. Značilno je, da je postal Mussolini v dobi abesinske krize takoj bolj pomirljiv, čim je v jeseni predlanskega leta angleška atlantska mornarica priplula v Sredozemsko morje. Britanskega končnega umika v abesinski zadevi ni zakrivil občutek slabosti pomorskih moči, ampak nespretna angleška diplomacija. Glede vojnih brodov in vseh pomorskih ladij, razen podmornic, presega angleška vojna mornarica daleč

vsako kontinentalno pomorsko silo ali vsako mogočo kombinacijo kontinentalnih pomorskih sil.

PERSPEKTIVE.

Ali naj jih odpiramo? Čemu. Pravijo, da je svet lepši, če ne gledamo v bodočnost.

Toda človek, ki ima dovolj domišljije in kombinacijskega daru, bi ob vseh teh podatkih lahko napisal knjigo, ki ne bi zastajala za Wellsovim «Kocem in preporodom sveta».

Nekoč je Nekdo rekel:

«Mir med vami!»

Rudolf Batak:

MED KADILCI OPIJA V ŠANHAJU

Nашa ladja se je zasedrila v Šanhaju. Tujec ima vtisk, da je to pristanišče na pol evropsko, na pol kitajsko mesto. Pred starim trdnjavskega zidom starega mesta se razprostira moderno pristanišče z velikimi trgovskimi hišami, lepimi vilami, hoteli, skladišči in palačami; v pristanišču so zasidrani velikanški prekoceanski parniki. Vse kaže, da je tu evropski ali ameriški red in da se vse ravna po pregovoru: čas je zlato!

Toda za trdnjavskega zidom starega mesta se srečamo na vsak korak s starim kitajskim in mongolskim življenjem. Ozke, ovinkaste ulice so blatne in umazane, skoraj vsaka mala ulica ima svojo obrt in svoj poseben duh.

Tudi mi smo kajpada sklenili, da pozkusimo, kakšna je pijanost od opija. Zato smo si ogledali opijevne kadilnice in pretolkli smo se gotovo skozi dvanajst lokalov, preden smo se slednjič ustavili; vsi drugi so se nam zdeli preveč zoprni.

Lokali, v katerih podajajo opij, štejejo več razredov za različne goste; nekateri so cenejši, nekateri dražji, od razkošno opremljenih do gnusnih, umazanih beznic, kjer so gostje sami kuliji

(kitajski delavci). Najboljši lokali, v katerih se prodaja samo čisti opij, so že na zunaj kričavo označeni z vrstami barvastih kitajskih lampijonov, ki ponoči jasno razsvetljujejo vse pročelje hiše, katere portali so ali pozlačeni ali pa rdeče polakirani. Ta reklama zelo učinkuje, tako da ne more nihče mimo, ne da bi se zanjo zmenil. Tisti, ki se je na opij že navadil, bi šel le s težkim srcem mimo. Na hodniku za vrati sedi bodisi lastnik salona ali pa blagajnik, ki se mu plača vstopnina in oddajo vsi vrednostni predmeti; za te dobi vsak potrdilo, potem pa stopimo v prostorno dvorano, ki je okusno dekorirana, polna medlejših barvastih luči, orientalskega somraka in neznanega vonja. Ob stenah so kitajska ležišča, udobna in mehko tapcirana; med dvema ležiščema stoji povsod nizka kamnita ali lesena mizica. Kdor pride, leže na ležišče, sluga pa prinese brez nepotrebnih besed kadilno posodo, jo postavi na mizico in odide. Kadilna posoda je kitajska pipa z dolgo cevjo. Ustnik cevi je prav majhen, odprtina je kvečjemu kubični centimeter velika. V to odprtino porineš kroglico temnosivega opija in

ga prižgeš sam ali pa sluga s posebno kadilno svetilko. Kajenje opija ni za začetnika nič lahkega. Nekolikokrat smo poizkusili, a vselej nam je pipa ugasnila in morali smo ponovno prižigati. Ena opijeva kroglica začetniku popolnoma zadostuje. Stari kadilci pa pokadijo po pet, nekateri tudi po več kroglic. Stari kadilec opija globoko potegne enkrat do trikrat iz pipe, pogoltne dim, nekateri ga obdrži nekaj minut v ustih, nakar ga slastno spusti skozi nos. Čez nekaj časa nastopi opijeva pijanost, neka vrsta dremeža. Kadilcu pa de pipa iz roke in on trdno zaspi, včasih za več ur. Sluga pobere pipo, položi kadilca lepo na ležišče in ga pusti, da spi. Vse se tukaj godi čisto tiho, novi gostje prihajajo in odhajajo brez besed, legajo, si prižigajo pipe in kadijo, zaspijo in vstanejo, ne da bi se ozrli na svojega soseda. Opojeni kadilec leži mirno in ne ve, kaj se krog njega godi. Med kadilci opija so večkrat tudi ženske.

Še zoprnejši nam je bil pogled na kadilce opija v salonih nižjih razredov. To so nizke beznice, polne raznovrstne nesnage, pljunkov in gnusnega smrada. Ob stenah ležišča iz desk, pokrita z umazano in raztrgano vrečevino, strašna atmosfera, da človek, ki tega ni vajen, tam sploh ne more strpeti.

Zateglo tuljenje sirene nas je zbudilo iz spanja.

«Zaspali smo pristanek», smo si mislili, se v naglici oblekli in stekli na krov, polni pričakovanja, kakšna more biti afriška obala.

Obale ni bilo nikjer, pač pa je neprodorna megla pokrivala morje. Ura je šla na sedmo, «Kraljica Marija» pa se je mirno pozibavala na rahlih valovih in bila prepuščena milosti in nemilosti megle, ki ji ni dovoljevala v pristanišče.

Po krovu je curljala voda, ki se je zgostila iz megle, obleke so se napajale vlage, sonce pa je kljub zgodnji uri pripekalo skozi meglo, da nam je pot silil na čelo. Vročina, vlaga in čakanje nas je delalo nestrpne in to nestrpnost je bobneči glas sirene le še bolj podžgal. Proti deveti se je zasvetila modrina neba skozi meglo in kmalu potem so se pokazali obrisi rumenkaste,

skalnat obale. Še malo, in megla se je kakor v pravljici razblinila v nič. Nedaleč vstran smo zagledali visok belosivo progast svetilnik: vhod v tripolitansko luko.

Dojem je veličasten.

Pristaniške naprave, čarobna obala, palmovi gaji, razkošne, blesteče se stavbe, zadaj nekaj minaretov sredi belih kupol, žareče nebo, Afrika.

Ali ste že čitali pravljice tisoč in ene noči?

Čolniček pristane ob ladji, sami črni obrazi so v njem. Vodnik pokaže pot do pristanišča, in čez drobne pol ure stojimo na afriških tleh.

Obstopijo te postave temnih obrazov, da se ubogi, nevajeni tujec skoraj prestraši, kaj bo zdaj s tabo, pa so prijazni in vljudni s teboj, še celo oderuhi niso. Otroci so sitni, ko ti ponujajo razglednice in drobne spominčke iz

Afrike. Vse na pol zastoni in «Made in Japan» je zapisano v kakem kotičku.

Pogodili smo se s hudogledim šoferjem taksija in zapustili pomol. Vožnja po mestnih ulicah, skozi predmestne vrtove, koruzna polja in palmove nasade naravnost proti jugu. Vedno bolj pust postaja svet, že sili rumeni pesek na rob črnega asfalta, vedno več je visokih vodnih črpalk na veter. Zelenje izginja in se umika črnemu bičju, zadnji sledovi življenja umirajo. Ni še potekla ura, ko ne vidiš drugega ko valovito peščeno morje in sinje nebo nad njim. Moderna cesta se mora boriti s puščavo, kolikokrat jo lahko najdeš samo po telegrafskih drogah ob robu!

Cesta je ravna in gladka, avto drevi skozi puščavo, Garian ni več daleč.

Na visoki planoti leži, dobrih sto kilometrov oddaljen od obale, dve sto metrov nad gladino. Slovel je že od nekdaj

po svojih jamskih stanovanjih, dandanes pa je poleg tega važna vojaška postojanka in znano, zlasti v zimskih mesecih zelo dobro obiskano višinsko zimovišče, ker se posebno odlikuje po svojem milem, redkem in suhem zraku in zdravem podnebjju. Planota se na severu zelo hitro dvigne in se z robov ob čistem vremenu prav lepo vidi modra gladina Sredozemskega morja.

Od časa do časa imajo v Garianu domačini svoj tržni dan, ki slovi daleč naokrog kot posebno zanimiv in slikovit. Neko ostro nasprotje nudi veličastni umirjenosti pokrajine pisano vrvenje in glasni živžav na trgu sredi mesta. Tu se zbere življ iz vse okolice, nekaj zaradi nakupa in prodaje, še več pa iz radovednosti in navade. Krasen, kar imponirujoč vtisk napravijo ob strani stoječe mrke postave nemih gledalcev v svojih velikih plaščih iz bele volne ali pa v običajnih arabskih burnusih. Skoraj nepremično strme njih trdi, toda lepi in pravilni obrazi v gnečo pod seboj, kjer se prerivajo Arabci, zamorci, Židje iz bližnje Tigrinne, rasni mešanici in tipi nedoločljivega porekla.

Trg sam je pisana zmeda vsega mogočega, razstavljenega po tleh, na stojnicah ali pa pod razpetimi plahutami. Tam se blešče rdeči paradižniki poleg zlatih breskev, zraven hvali železninar svojo posodo. Blizu njega čepi na enonogem stolčku čevljar, ki hiti popravljati čevlje, razbija in se dere, da bi privabil kupce za svoje pisane sandale. Tu se prerekata dva starca za par koz, okrog stoječi mešetarji pa ju podžigajo in kriče za in proti drug prek drugega, vsem v splošno zabavo in zadovoljnost. Zlatar je tudi razstavil svoje fine zlate in srebrne okraske, posodice in okovane pipe. Še padar je prišel s svojimi leki in zelišči vseh vrst zoper vse bolezni tega sveta. Tudi vrečico hašiša ima skrito nekje za svoje znance in stalne kupce. Ob hišah na robu trga lahko nakupiš vse vrste žita za setev, poleg njih pa prodajajo suknarji belo volneno sukno, ki ga še vedno z velikim trudom izdelujejo prav tako kakor včasih, čeprav dobiš v vsakem kraju trgovino z evropskimi tkaninami. Za drobnico in

perutnino so narejene preproste stajice, da ni prevelike zmede. Osli gledajo žalostno predse, med njimi pa se pode prodani ovni in koze in za njimi ubogi kupci, ki ne morejo držati črede sku-

Arabska lončarja s svojim tovarnim žinčetom. Pogled z roba planote proti Sredozemskemu morju.

buljijo s hudim pogledom oči v svojega lastnika.

Nedaleč v stran od tega vrvenja stoji prastara oliva, pod njo pa čepi zamorka z veliko pločevinasto posodo žita. Tako je zatopljen v svoje misli, da nas sploh ne opazi, zato ji pa potem nenadoma strah spači obraz, plašč si potegne preko glave in jezno nekaj zamrmra. Vendar pa jo le zmore radovednost in nas začne pritajeno pogledovati iz polteme svojega oblačila. Skoraj neprijeten nam je njen pogled. Vedno iznova se moramo obračati in pogledovati na čepčo postavó pod olivo, ki se ji na črni roki ostro odražajo težki, bleščeči se srebrni obroči. Razcapane cunje njenega temnega oblačila samo še povečavajo učinek. Njene oči, katerih belina tako neprijetno vpliva na nas, nas ne nehajo zasledovati, dokler ne izginemo nazaj med hiše. Na drugi strani, že čisto na robu planote so se ustavili lončarji. Čepe na tleh ob svoji robi in eden pravkar počasi in s poudarkom pregovarja nekega kupca. Zada pa je privezan ob samotni palmi še samotnejši osliček, ki gleda preko masiva in dolin tja nekam v prazno, kjer se puščava izgublja v obzorje.

Zopet smo opazili malo sence ob sebi, misliti bi torej treba počasi na povratek. Pogledali smo še malo po mestu, nakupili nekaj srebrnih spominčkov, stekleničko ambre, neke vrste arabske dišave, popili v hali udobnega hotela skodelico mrzlega čaja in se poslovili od Garianu.

Sonce je poljubilo obzorje, ko smo se poslovili od svojega redkobesednega šoferja in mu želeli (še bolj pa seveda sebi) na svidenje. Hitro bo padla noč, sirena tuli, sidra se dvignejo, zadaj okrog vijakov se razpeni morje.

Dan ugaša, zopet eden manj, kmalu bomo doma.

Rahel veter piha z morja; zdaj se je vžgal progasti svetilnik, pramec ladje se obrača proti izhodu luke.

In še preden je »Kraljica Marija« zaplula med rdečim in zelenim reflektorjem iz luke na odprto morje, je zablestel Tripolis v tisočeri lučkah.

Gosta, neprodirna tema pokriva morje, redke, toda žarke zvezde se bleste na črnem nebu in severnica nam bo kazala pot skozi noč.

D. P.

Arabka v svoji tipični noši iz belega volnenega blaga je prišla na sejem nakupovat.

paj. Tu in tam leži kaka kamela in gleda resno in ponosno okrog sebe. Šele ko jim nakladajo tovor, malo ožive in

Črnka prodaja žito v pločevinasti posodi. Ko ugleda fotografa, si jezno potegne rob oblačila čez obraz.

Kolo na poti k novi slavi

Z novo oživiljenim kolesarstvom so na novo oživela tudi kolesarska oblačila, zlasti pri ženskah.

Elegantna kolesarka, ki se niti na kolesu ne more ločiti od svojega psička.

Kadarkoli se porodi na svetu nov izum, ki izpopolnjuje dotedanjega, pomeni to za prvotni izum smrt. Bolj dovršene oblike neizprosno odrinejo manj popolne in jih vržejo med staro šaro. Zagrizeni privrženci napredka se pa dostikrat motijo v tem, kaj je izpopolnitev stare oblike in kaj je čisto nova oblika, in prerokujejo pogosto smrt kakšni reči samo zato, ker se je pojavila nova, popolnejša.

Ko je nastopil radio svojo zmagovito pot v človeška bivališča, smo bili vsi trdno prepričani, da pojde klavir med staro šaro. Toda glej, pokazalo se je, da je klavir brez vsakršne škode prebil to glasbeno poplavo in da poleg radijskih aparatov celo pridobiva na ugledu. Še veliko bolj trdno smo pričakovali, da je za vselej odzvonilo gramofonu, ki

je zgolj reproduktor in ima v radiju hudega tekmeča. Vendar je tudi gramofon obstal v tej tekmi. Izkazalo se je namreč sčasoma, da radio ni izpopolnitev glasbene reprodukcije, ampak nekaj popolnoma novega, in da se s klavirjem ali pa z gramofonom niti primerjati ne da.

In kakor so se ljudje zmotili pri gramofonu in klavirju, prav tako so se zmotili tudi pri kolesu. Ko so se jela poditi po cestah v gostih oblakih prahu ropotajoča motorna kolesa, niso bili redki tisti, ki so že v duhu kopali grob kolesarstvu in mu pisali posmrtnice. Motorno kolo — brzina, moč, zanesljivost, nizka cena! To so bila mamljiva gesla, izmed

«Journée mondaine de la bicyclette» v Bulonjskem gozdu pri Parizu, na katerem so pokazali tudi nekoliko zgodovine kolesa.

katerih naj bi bilo vsako žebelj v rakev kolesa. Nastala je tekma med lastovko in vrabeem. In kakor v naravi, ki je nam v vsem vzor, se je končala tudi ta tekma tako, da so ostale lastovke in vrabci, v boju med kolesom in motornim kolesom sta torej zmagala oba. Zakaj motorno kolo ni izpopolnjeno kolo, a kolo ni nepopolno motorno kolo, ampak vsak izmed njiju je sam zase in na svoj način popoln. In če je kdo izmed njiju bolj popoln, je to prej navadno kakor pa motorno kolo.

Nekaj časa so ljudje mislili, da ne bo pač nihče več poginjal kolesa z nogami, se pehal v klanec in se vozil počasi, če lahko z motorjem brez truda drevi po ravnem in v breg. In vendar je še zmerom dosti ljudi, ki jim ni odveč potiskati na podnožnike kolesa in se truditi — kakor se hoče ljudem plavati, veslati, teči, brčati žogo ali pa samo hoditi. Vožnja s kolesom je šport, in kdor kolesari, ni treba, da bi ga pomilovali zaradi napora, zakaj kolesarjenje je prav zaradi gibanja velik užitek.

Seveda si tudi avtomobilist in motociklist domišljata, da uživata zaradi gibanja, ki je še hitrejše kakor pri kolesu. Toda te vrste ljudi prevažajo konjske sile motorja. Če hočejo povečati ali zmanjšati hitrost, jim ni treba storiti drugega, kakor da prestavijo vzvod. Kolesar se pa vozi z lastno telesno močjo in se mora za vsako najmanjšo hitrost ali za izpremembo smeri potruditi sam. Kakor pantograf avtomatično poveča risbo, ne da bi se porabilo za to kaj več moči, tako pomnoži kolo samo od sebe vsak naš korak. Če sploh lahko govorimo o konkurenci, potem je ne dela motorno kolo navadnemu, ampak navadno kolo nogam. Zakaj hoja in vožnja s kolesom sta si popolnoma sorodni, samo da je kolesarjenje izpopolnjena hoja. Zato se je tudi kolo v turistici tako obneslo. Če ima turist s seboj kolo, je to toliko, kakor bi imel krila, ki ga nesejo tik nad zemljo. Kadar se mu zahoče, sede nanj, lahko gre pa tudi peš, posebno v hud klanec. Zakaj pameten turist rajši rine kolo navkreber, kakor pa da bi se zaradi malenkostnega prihranka na času brez potrebe pretegoval.

Vožnja s kolesom navzdol je pa poglavje zase. To je največji užitek, ki ga nudi človeku kolesarjenje. Po klanecu navzdol izpustimo vodilo in letimo lahno in tiho, samo veter nam boža lica. V takih trenutkih se mora tudi avto potruditi, če nas hoče dohitevati, v takih trenutkih ne uživamo svoje sile, ampak natančnost stroja in v duhu občudujemo prosti tek, katerega izumitelj bi zaslužil najveličastnejši spomenik.

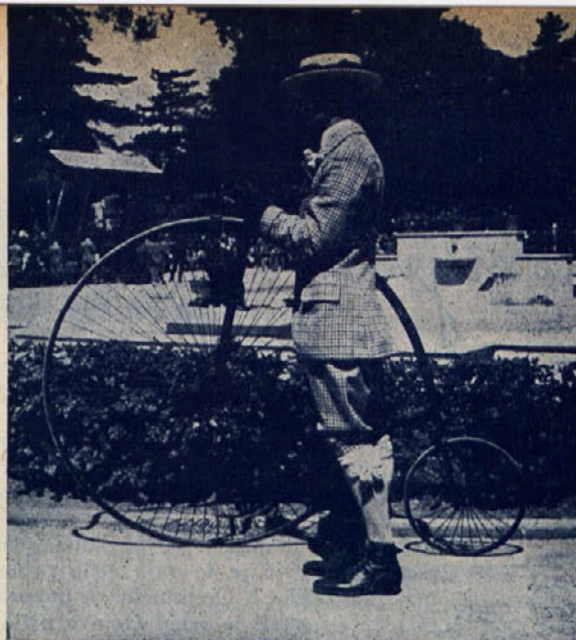
Edina senčna plat kolesarjenja vsaj pri nas so slabe ceste, ki največkrat niso drugega ko steptano polje, po katerem nasipajo cestarji oster gramoz, ki je za kolesarja največji sovražnik. Kadar sedimo na kolesu, zrastemo namreč z njim v eno samo telo, kakor jezdec s konjem. Vsak oster kamenček, katerega povozimo, občutimo z lastnimi živci in nas zaboli v srce.

Toda človek na kolesu ni navezan samo na ceste, ampak vozi lahko tudi po gozdu, po poljskih potih, po travnikih, izkratka povsod, kjer je vsaj ped široka steza. In prav v tem je največji pomen kolesa, je za povsod in za vsakogar.

Zgornja slika: Gizdalin-kolesar iz dobe ob koncu minilega stoletja.

Srednja slika: Kolesar v nepremočljivi obleki.

Spodnja slika: Najnovejši modni izum za kolesarke.

polomljena ključavnica

Dragica, kaj pa boš danes popoldne?» je vprašal Octave Margelet svojo mlado ženo. Marija, ki se je pozibavala v mreži, je moža začudeno pogledala in odgovorila: «Nobenih posebnih namenov nimam, Octave.» «Potem bi te prosil, če bi hotela stopiti dol v vas. Prvič je to zate čisto primeren izprehod, drugič pa pojdeš lahko h Cretotu in ga povprašaš, ali lahko čimprej pride sem gor», je rekel Octave prijazno, a vendar odločno.

«Kdo pa je to, Cretot?» je vprašala Marija.

«Ključavničar!» je odvrnil Octave.

«Vendar ne boš naročal ključavničarja ravno opoldne», se je uprla ona.

«Toda Marija, ne bodi otročja pa lepo priznaj, da do zdaj ti, ki si gospodinja, še nisi opazila, v kakšnem stanju je ključavnica na vratih sobe za goste», je rekel Octave razburjeno.

«Kaj pa je prav za prav narobe pri tej ključavnici?»

«Tole je: kljuka se zatika in vrata se ne zapirajo.»

«Saj to vendar nikogar ne moti. Soba je vendar vedno prazna...» je rekla prepričevalno Marija.

«Marija, čudim se ti, da imaš tako malo razumevanja in smisla za gospodinjske skrbi. Tvoja dolžnost bi bila, da skrbiš za red. Če se soba uporablja ali ne, jaz hočem, da je vedno vse, kakor je treba», je vztrajal Octave.

«Že davno bi bil lahko naročil Cretela, saj si vendar večkrat doli v vasi», je nadaljevala ona.

«Cretot, ne Cretel», je popravil Octave svojo ženo. «Ponavljam, da me ta reč s ključavnico prav nič ne briga. Zato moraš že ti skrbeti. Zdaj je pač že čas, šest mesecev po najini poroki, da se lahko malo pobrigaš za svojo domačijo.»

«Prav, Octave!» In s temi besedami se je Marija obrnila in v svoji mreži brezskrbno zaspala.

Octave je z očmi božal svojo mlado spečo ženo. Potem je šel v svojo sobo, kjer je hotel dokončati še neko juridično razpravo.

Drugo jutro je srečal Octave svojo ženo, ko je šla z metuljnico v rokah od doma. Pozdravil je prijazno in rekel:

«Mislil sem, da pojdeš v vas?»

«Da, saj res!» je rekla ona in se z roko potrkala po čelu. «Precej ukažem zapreči.»

Pol ure pozneje je že sedela v vozu in se odpeljala skozi prekrasno pomladno jutro. Spotoma se je spomnila na tisoč malenkosti in je pozabila najvažnejše. Ko je na glavnem trgu izstopila, se je zadovoljila z obiskom pri neki stari bolehnici, stopila mimogrede še k farovski kuharici po nekakšen recept in nazadnje se je, vsa prevzeta od klepetanja in novic prepozno vrnila h kosilu na grad.

«Ali si vsaj opravila, kar sem ti naročil?»

«Sem!» je raztreseno odvrnila Marija.

«Kdaj pa pride Cretot?»

«Kateri Cretot?» je vprašala začudeno.

«Kateri Cretot? Bila si pri Cretotu, pa ne veš, o kom govorim?» je izbruhnil Octave.

«Ali je to morda novi zdravnik?»

«Govorim o ključavničarju Cretotu, ki naj bi popravil ključavnico na vratih sobe za tujce.»

«Ali si smešen, kadar se razburjaš!» Glas se ji je malo tresel, ko je nadaljevala: «Vendar se ni vredno prepirati zaradi tega. Pojdem pač jutri do njega!»

Pa tudi drugi dan ni bilo nič iz tega, ker jo je glava bolela in je zato ves dan ležala. S tem se je moral Octave pač sprijazniti.

«Sam bi stopil tja», si je mislil. «Pa kaj bi podpiral njeno raztresenost! Treba jo bo energično prijeti. Kaj pa bo iz tega? Z dvajsetimi leti človek vendar ni več tak otrok!»

In tako se je zgodilo, da je šla Marija desetkrat v vas in je desetkrat pozabila na nesrečnega Cretota.

Tisti dan, ko je spremil Octave svojo ženo prav do vrat ključavničarja Cretota, se je zgodilo nekaj nepojmljivega. Marija je bila vsa navdušena nad krokarjem, ki ga je imel ključavničar. Celo uro se je igrala s ptičem, se spoprijateljila s starčkom, in ko jo je vprašal, ali ga morda kaj potrebujejo na gradu, je Marija čisto mirno odvrnila:

«Ne, gospod Cretot, pri nas je za zdaj vse v redu. Moj mož je tolikokrat pripovedoval o vas, pa bi vas rada spoznala.»

Tisti večer se je odigral med Octavom in Marijo energičen prizor. Octave jo je sprejel s ploho odločne graje. Neskončno je obžaloval, da je vzel tako brezpomembno lutko, ki ni za nobeno rabo. In to ji je tudi povedal v oči. Marija pa si je z obema rokama tiščala ušesa in ponavljala običajno žensko frazo po prvem zakonskem prepiru:

«Najrajši bi šla proč, najrajši bi šla proč, proč od tod!»

Šla pa je samo do svoje postelje, dala prezgodaj življenje punčki in še tisto noč umrla.

Gospod Margelet, ki bi mu človek morda tega ne bil prisodil, se ni več oženil in je posvetil vse svoje življenje mali hčerki. Zanj se je pri Marti svet začel in končal.

Lep in prijazen otrok je bila, lepega značaja, pametna in nenavadno razumna. S šestnajstimi leti je že zagospodinjila v gradu. Vse je opravila: posle, polje, žetev in lov. Čisto sama je vladala na posestvu svojega očeta.

Nekega dne je stopila v knjižnico, kjer je gospod Margelet zasanjano slonel pri mizi in strmel preko knjige skozi okno na vrt.

«Papa, vzela bom voz in se peljala v vas. Ko sem danes hodila po gradu, sem v drugem nadstropju opazila, da se vrata, ki vodijo v sobo za goste, slabo zapirajo. Ključavnica je nekaj pokvarjena. Poklicala bom sina starega Cretota, da bo spravil ključavnico spet v red. Priznati moram, da do danes še nisem opazila tega, zelo žal mi je za to, res!»

«Marta!» je nenadoma vzkliknil gospod Margelet in dvignil glavo. Obupano je pogledal svojo hčer.

«Marta! Otrok moj! Pusti to ključavnico pri miru!»

«Toda papa, saj sem ti vendar povedala, ključavnica je pokvarjena!»

«Vem», je odvrnil gospod Margelet. «To je tako... to naj tako ostane!»

«Tako naj bo? Toda papa, ti se pač šališ. Ključavnica je vendar zato, da se vrata z njo zapirajo. Sicer bi je sploh ne bilo treba. V hiši, kjer je vse v najlepšem redu... in na vsem lepem pokvarjena ključavnica! Tega ne razumem.»

In tako je bil gospod Margelet prvič in zadnjič v svojem življenju krivičen s svojo hčerjo. Moral je biti krivičen...

«Nisem ti dolžan odgovarjati. Premlada si še, da bi morala vse vedeti. Toda prepovedujem ti, da bi klicala Cretota zaradi tiste ključavnice.»

In potem je tiho pristavil:

«To je tajnost med tvojo materjo in menoj!»

LOV NA V SREDNJI Aziji

rastlinjem vseh vrst in velikosti. Travniki ločja so tako visoki, da niti največjih lovcev ni videti iz njih. Ves dan blodijo včasih lovci po gosti in neprodorni travi, najdejo sled in jo zopet iz-

Ko bi takale igračka vedno tako majhna in prijazna ostala!

Skoraj v vseh deželah sveta imajo obmejni stražniki samo enega nevarnega sovražnika, ki ga ne kaže podcenjevati: tihotapce. Bodisi da so oboroženi z najmodernejšimi banditskimi pripravami in orožjem ali pa če se plašno skrivajo v mraku, vedno so oni večja ali manjša smrtna nevarnost za obmejno stražo.

Na jugozapadnih obronkih tadžiške republike v osrednji Aziji pa preži nanjo še mnogo nevarnejši sovražnik. Bregovi širokih rek z grezastim dnom so porasli z gostim bičjem. V tej neprodorni in nepregledni džungli mrgoli šakalov, merjascev, volkov in hijen. Vse te zveri pa ne pomenijo skoraj prav nobene neposredne nevarnosti za človeka, ker napadajo samo, kadar se branijo ali pa kadar jih lakota prisili, kar se pa v teh krajih le redkokdaj zgodi. Največji sovražnik samotnega graničarja je tiger. Starejši domačini vedo povedati vse polno zgodb o borbah med pogumnimi lovci in podivjano zverjo. Kaj pomaga graničarjem, če si tihotapci ne upajo po nevarnih stezah skozi džunglo, dokler se katera teh nevarnih mačk plazi ondod okoli, ko je pa mačka sama mnogo nevarnejša od tolpe tihotapcev!

V takih primerih se ni varno zanašati na srečo. Kadar se prikaže tiger v bližini obljudenih pustinj, se zberejo graničarji in kmetje iz vse okolice in pripravijo ekspedicijo, ki naj bi prodrla v notranjost gozdov in uničila nevarnega skupnega sovražnika. In čeprav

je nevarnost za tako veliko skupino veliko manjša kakor za samotnega poedinca, se vendar dogajajo na takem lovu v tej samotni pokrajini zanimivi prizori, in srečni strelec, ki zver pogodi, je zvečer središče praznika zmage na veselici sredi vasi.

Že pred sončnim vzhodom se napoti drzna četa v goščavo. Močvirnata in vlažna pokrajina je bujno porasla z

Sonce vzhaja izza megle nad reko.

gube. Nazadnje se jim poplača trud z nenavadnim in lahko dosegljivim uspehom: nalete na tigra, ki ga brez vsakega smodnika živega ujamejo! Nekaj tednov star tigrček, ki se še ni naučil gledati sovražnika v človeku, ga precej uporabi za tovariša v igri. Grize okrog sebe, se valja po tleh in suje s svojimi mehкими šapicami, medtem pa zadovoljno gode in mrmra. Mladič je zelo važna sled za lovce, kajti to jim priča, da tudi mati, zaradi katere so že ves dan na nogah, ne more biti daleč. Gotovo se potika tam kje blizu in išče hrane zase in za svojega mladička.

Nekje se je oglasilo renčanje. Samo kje, ko se nikamor ne vidi.

Tigra leno prihaja po izhojeni slezi skozi bičje.

Zdaj prikipi lovska strast do viška. Lovci se visoko vzpenjajo v sedlih, da bi vsaj malo pregledali neskončno ravan in gosto ločje. Lahko je loviti tigra v Indiji, kjer so sloni na razpolago, kajti z visokega sedla debelokožne živali lovec prav lahko pregleda lovišče, slon si pa tudi laže in hitreje utira pot skozi džunglo, naj bo še tako gosta in neprodorna. Tu seveda, v srednji Aziji, kjer ni slonov, je treba opraviti brez tega dragocenega pomočnika in tovariša na lovu.

Končno prihaja tigra po ozki stezi med ločjem. Po njenem lenem koraku

*Križem po pu-
stinji si lovci
utirajo pot sko-
zi bičje in išče-
jo sledov.*

se spozna, da si je pravkar privoščila izdaten zalogaj. Krasna žival je, ki bi igraje opravila s samotnim popotnikom sredi džungle.

Še celo za vso četo ni povsem brez nevarnosti. Previdno jo obkolijo, vendar tako, da ne more zavohati človeka. Nazadnje, ko se dovolj približa, jo dobro merjen strel podre na tla.

Toda še vedno ni nevarnost pri kraju. Kmetje se spominjajo nesreč, ki so jih doživeli sami ali pa so jih zvedeli od svojih očetov; marsikaterega lovca je stala prenačelnost že roko ali celo življenje, ko se je približal dozdevno mrtvi zveri, pa je tlela v njej še iskrica življenja. S svojo poslednjo močjo se žival vzpne in navali na svojega morilca. Vendar pa je to pot vsa opreznost odveč. Mojsrski strel je smrtno pogodil. Zdaj je treba tigro naložiti in odnesti vso dolgo pot skozi goščavo do obmejne postaje. Lepa trofeja je in dragocenost, ki se da dobro prodati; v teh bednih pustinjah so revni lovci vsakega priboljška veseli.

Zdaj je džungla spet za nekaj časa varna. Nekaj dni se bo spet lahko brez skrbi hodilo po pustinji. To vedo pa tudi tihotapci in bodo prav dobro izrabili ugodno priliko. Čuden slučaj! Graničarji so sami napravili tihotapcem prosto pot. Zato pa bodo nekaj dni tudi dvakrat tako budni in pazljivi! Graničarji, tihotapci pa — seveda tudi. P.

*Še poslednje neprijetnosti zaradi tigra:
prenos do vasi je včasih prav naporno
delo.*

*Z ustreljenim tigrom je
treba oprezno ravnati,
ker se nikdar ne ve, ali
se ne bo žival v smrtnem
boju še enkrat zganila.*

VZGOJITELJICA

(Nadaljevanje.)

„Mogoče pa je bila poročena.“

„Ah, ne bodi vendar neumna! Pa menda ne z Otom.“

„Toda kako...?“

Brez pomoči sta zrla druga v drugo.

„Uboga gospodična“, je rekla ena izmed njiju prav žalostno. Vedno znova sta se vračali k tej besedi, ki je izzvenela v sočuten vzdihljaj. In vedno znova je ob njej vzplapolavala radovednost.

„Bog vé, ali je deklica ali deček?“

„Kdo to vé.“

„Kaj misliš... če bi jo enkrat vprašala... prav, prav previdno...“

„Ti si znorela!“

„Zakaj... saj je tako dobra z nama.“

„Toda kaj ti pade v glavo! Nama vendar ne pripovedujejo takih stvari. Nama vse zamolčé. Če stopiva v sobo, vedno takoj prenehajo govoriti in brbljajo z nama neumnosti, kakor bi bile otroci, in vendar imam jaz že trinajst let. Čemu bi jo spraševala, ko veš, da se nama le lažejo.“

„Toda jaz bi tako rada vedela.“

„Ali misliš, da jaz ne?“

„Veš kaj... najbolj čudno se mi zdi to, da bi Oto o tem nič ne vedel. Saj ljudje vendar vedo, če imajo otroka, prav tako kakor otroci vedo, da imajo starše.“

„On se je le tako delal, podlež. Saj on se vedno pretvarja.“

„Toda v taki stvari bi se vendar ne smel. Morda... pa nam hoče kaj natveziti...“

Tedaj je vstopila gospodična. Takoj sta utihnili in se delali, kakor da imata opravke. A od strani sta škilili k njej. Njene oči so bile videti rdeče, glas nekoliko nižji in bolj tresoč kakor sicer. Deklici sta bili čisto tiho. Z nekim spoštljivim strahom sta ji nenadoma pogledali v obraz. „Otroka ima,“ sta morali neprestano misliti, „zato je tako žalostna.“ In polagoma sta postali žalostni tudi sami.

*

Naslednjega dne ju je pri obedu čakala nenadna novica. Oto zapušča njihovo hišo. Pojasnil je stricu, da je sedaj tik pred izpiti in da mora napeto delati, tu pri njih pa nima dovolj miru. Poiskal si bo nekje sobo za ta dva meseca, dokler ne položi izpita.

Deklici sta bili strašno razburjeni, ko sta to slišali. Slutili sta, da je to v nekaki tajni zvezi z včerajšnjim razgovorom, v svojem poostrenem instinktu sta čutili, da pomeni to strahopetnost in beg. Ko se je Oto hotel od njiju posloviti, sta bili neprijazni in sta mu obrnili hrbet. Skrbno pa sta škilili nanj, ko je stopil h gospodični. Njej je okrog ustnic nekaj drgetalo, toda mirno, brez besede mu je segla v roko.

Otroka sta se v teh zadnjih dnevih čisto izpremenila. Opustila sta svoje igre in svoj smeh, v njunih očeh ni več onega živahnega, brezskrbnega leska. Nekak nemir in negotovost sta v obeh, divje nezaupanje do vseh ljudi, ki ju obdajajo. Nič več ne verjameta, kar jima govore in za vsako besedo vohata laž in slab namen. Ves dan samo gledata in opazujeta, prežita na vsako kretnjo, noben utrip ali poudarek jima ne uide. Kot sence strašita za vsemi, prisluškujeta pred vrati, da bi ujeli kako besedico in si strastno prizadevata, da bi odvrgli s svojih nezadovoljnih ramen to črno mrežo skrivnosti ali pa bi vsaj skozi zanko mogli samo za hip pogledati v svet resničnosti. Tista otroška vera in vedra, brezskrbna lepota je bila zanju za vedno izgubljena. Nadalje sta v zatohlem vzdušju dogodkov slutili neko svojo novo sprostitev in sta se bali, da bi je ne zamudili. Odkar sta zaznali, da ju obdaja laž, sta postali žilavi in prežavi, sami sta postali zviti in lažnivi. V bližini staršev sta se potuhnili in sta le hlinili otroškost, potem pa sta planili v nenadno razgibanost. Vse njuno bitje je razpadlo v nervozen nemir in oči, ki so prej voljno nosile rahli blesk, so sedaj dosti bolj žarele in bile videti globlje. Tako zapuščeni sta bili v tem vednem oprezovanju in vohunjenju, da je njuna medsebojna ljubezen postala zaradi tega še pristrčnejša. Včasih sta se v občutku svoje nevednosti nenadoma burno objeli, le da sta se popolnoma predali hipno porojeni potrebi po nežnosti, ali pa sta planili v jok. Navidez brez vsakega vzroka je njuno življenje nenkrat zašlo v stisko.

Med mnogimi žalitvami, katere sta prav za prav šele zadnji čas pričeli čutiti, ju je ena zadela najgloblje. Čisto tiho, ne da bi o tem spregovorili le besedico, sta sklenili, da bosta odslej gospodični, ki je bila tako žalostna, pripravljali kar največ veselja. Pridno in skrbno sta delali svoje naloge ter si medsebojno pomagali. Postali sta mirni, nikdar nista tožili, želje sta brali gospodični kar iz oči in jim ustrezali. A gospodična vsega tega ni opazila in to ju je močno bolelo. Čisto izpremenila se je zadnji čas. Često, ko jo je katera izmed deklic nagovorila, se je stresla, kakor da bi se pravkar zbudila iz spanja. In njen pogled je bil takrat vedno tak, kakor da se iskaje vrača iz neke prostrane daljine. Včasih je dolgo posedala v sobi in zrla sanjavo predse. Takrat sta se deklici plazili po prstih naokrog, da bi je ne motili. Nekako topo in skrivnostno sta čutili, da misli zdaj na svojega otroka, ki je nekje v daljavi. In vedno bolj sta iz globin svoje prebujajoče se ženskosti ljubili gospodično, ki je postala zdaj tako mila in nežna. Njena sicer tako mladostna in živahna hoja je postala zdaj preudarnejša, njene kretnje previdnejše in otroka sta v vsem tem slutila neko skrito žalost. Jokati je nista nikdar videla, toda njene veke so bile često rdeče. Opazila sta, da hoče gospodična svojo žalost pred njima skrivati in bili sta obupani, ker ji nista mogli pomagati.

Nekoč, ko se je gospodična obrnila k oknu in si z robcem obrisala oči, se je mlajša nenadoma ojunačila, jo

*Vsaka žena
se kedaj vpraša...*

**Za noč mastna
Elida Citron Cold Cream.**

Njena izborna sestavi-
na čisti in hrani kožo.
Prastara polepševalna
sredstva, hamamelis in
citrono, je združila na-
predna znanost v po-
polnost, zato ta krema
kozmetično najbolje
deluje.

„Ali izgledam tako, da se mi ne poznajo moja leta?“
Ogledalo mladosti je zdrava, čista polt. Nega kože je
torej posebnega pomena . . .

Žene, ki jih pogosto smatrate mlajšim, kakor so v resnici,
uporabljajo za podnevi ELIDA kremo IDEAL. Radi vse-
bine hamamelisa ta krema odlično deluje. Odstranjuje
gube, poživlja „utrujeno“ kožo, jo pomlajuje in polepšuje.

ELIDA **KREMA**

prijela za roko in rekla: „Gospodična, tako žalostni ste zadnji čas. Kajne, da midve nisva tega krivi?“

Gospodična jo je ginjeno pogledala in jo z roko po-božala po mehkih laseh: „Ne, ne, otrok, vedve gotovo ne“, je rekla in jo nežno poljubila na čelo.

*

Deklici sta kar naprej prežali in opazovali ter nista prezrli nobene kretnje v območju svojih oči. Tako je ena izmed njiju v teh dneh nenadoma stopila v sobo in ujela neko besedico. En sam stavek je bil to, zakaj starši so takoj prekinili pogovor. Toda ta besedica je zadostovala, da je zagorelo sedaj v njima tisoč domnev. „Tudi jaz sem že to opazila“, je rekla mati. „Vprašala jo bom odkrito.“ Otrok je sprva mislil, da velja to zanj in je skoro boječe tekkel k sestri po svet in pomoč. Toda opoldne sta videli, kako oče in mati vprašujoče opazujeta zasanjani obraz gospodične ter se spogledujeta.

Po obedu je mati kot mimogrede rekla gospodični: „Prosim, pridite potem v mojo sobo. Nekaj moram govoriti z vami.“ Gospodična je narahlo prikimala z glavo. Deklici sta močno trepetali, slutili sta, da se bo sedaj nekaj zgodilo.

In takoj, ko je gospodična odšla v sobo, sta planili za njo. To prisluškovanje na vratih in stikanje po kotih, to oprezovanje in vohunjenje jima je postalo že samo ob sebi umevno. Nič grdega in predrznega nista več videli v tem. Pred očmi sta imeli le eno misel: zvedeti vso skrivnost, s katero so jima zastirali oči.

Napenjali sta ušesa. Toda slišati je bilo le tiho sikanje šepetanih besed. Njuni telesi sta nervozno drgetali. Bali sta se, da jima bo vse ušlo. Tedaj pa sta zaslišali znotraj močnejši glas — glas svoje matere, ki je zvenel zlobno in prepirljivo:

„Ali ste mislili, da so vsi ljudje slepi in da se kaj takega ne opazi? Lahko si mislim, kako ste s takimi mislimi in s tako moralo vršili svojo dolžnost. In taki osebi sem zaupala vzgojo svojih otrok, svojih hčera, ki ste ju Bog ve kako zanemarjali...“

Gospodična je menda nekaj odgovorila, a pretiho, da je otroka nista mogla razumeti.

„Izgovori, sami izgovori! Vsak, ki je lahkomišeln, ima svoj izgovor. Prvemu, ki ji pride na pot, se vda in ne misli na nič drugega. Bo že ljubi Bog pomagal naprej. In tak človek hoče biti vzgojiteljica in vzgajati deklice. To je predrznost. Menda ne mislite, da vas bom v tem stanju še nadalje obdržala v hiši?“

Zunaj sta prisluškovala otroka. Groza ju je stresala. Vsega tega sicer nista razumela, a bilo jima je strašno, poslušati ta materin jezni glas in tiho, pridušeno ihtenje gospodične kot edini odgovor zanj. Solze so jima zalile oči. Mati pa je postajala le še bolj razburjena.

„To je edino, kar znate, da sedaj jokate, a me prav nič ne gane. S takimi osebami nimam nobenega sočutja. Kaj bo zdaj z vami, me prav nič ne briga. Saj veste, na

koga se morate po vsem tem obrniti, jaz vas ne vprašam za to. Vem le, da ne morem niti en dan več trpeti v svoji hiši človeka, ki je tako podlo zanemarjal svojo dolžnost.“

Odgovarjalo je le ihtenje, to brezupno, to živalsko divje ihtenje, ki je stresalo otroka tam zunaj kakor vročica. Nikdar še nista slišali takega joka. In nekako medlo sta čutili, da ne more biti kriv nekdo, ki tako joka. Mati je zdaj molčala in čakala. Nato je nenadoma rekla osorno: „Tako, samo to sem vam hotela povedati. Pospravite danes svoje stvari in pridite jutri zjutraj po plačo. Zbogom!“

Otroka sta skočila od vrat in se rešila v svojo sobo. Kaj se je zgodilo? Kakor da bi strela udarila pred njima. Bleda in v strahu sta stala zdaj v svoji sobi. Prvič sta nekako zaslutila resničnost. In prvič v življenju sta si drznila čutiti nekaj odpor do svojih staršev.

„To je bilo grdo od mame, da je tako govorila z njo“, je rekla starejša s stisnjenimi ustnicami.

Mlajša se je še zgrozila nad to drzno besedo. Nato je žalostno zajecjlala: „Saj vendar niti ne veva, kaj je z-krivila.“

„Gotovo nič zlega. Gospodična ni mogla napraviti nič slabega. Mama je ne pozna.“

„In kako je jokala. Kar strah me je bilo.“

„Da, to je bilo strašno. Kako pa je tudi mama vpila nad njo. To je bilo grdo, res, grdo je bilo to.“

Zacepetala je z nogo in solze so ji zalile oči. Tedaj je vstopila gospodična. Zelo trudna je bila videti.

„Otroka, danes popoldne moram delati. Ostali bosta sami, kajne, da se lahko zanesem na vaju? Zvečer pa se vrnem k vama.“

Odšla je, ne da bi opazila razburjenje otrok.

„Ali si videla, kako ima objokane oči. Ne razumem, da je mama mogla tako ravnati z njo.“

„Uboga gospodična!“ je zopet izzvenelo sočutno in v solzah. Zbegani sta stali v sobi. Tedaj je prišla v sobo mama in ju vprašala, če se hočeta peljati z njo na sprehod. Deklici sta se izmikali. Bali sta se matere. In tudi užaljeni sta bili, ker jima niso nič povedali, da so gospodično odslovili. Ostali sta rajši sami. Kakor dve lastavički v ozki kletki sta švigali sem in tja; dušilo ju je to ozračje laži in utaje. Premišljali sta, ali bi ne šli v sobo h gospodični in jo vprašali, se z njo pomenili o vsem, jo prosili, naj ostane pri njih in ji rekli, da mama nima prav. Toda bali sta se, da bi jo žalostili. In tudi sramovali sta se: saj sta zvedeli vse, kar vesta, vendar le po zvijači, iz prisluškovanja. Morata se torej delati neumni, kakor sta bili še pred dvema, tremi tedni. Tako sta ostali sami ves ta brezkončni popoldan. Premišljali sta in jokali, v ušesih pa so jima neprestano zveneli tisti strašni glasovi, zlobna, brezsrčna jeza njune matere in obupno ihtenje gospodične.

(Konec prih.)

On ne pozna zobobola...

Ker je pravočasno spoznal nevarnost zobnega kamna: neznosne bolečine, izpadanje zob. On je začel pravočasno uporabljati pravo sredstvo: redno čiščenje zob s „Sargovim KALODONTOM proti zobnemu kamnu“. Sargov KALODONT je edina zobna pasta v Jugoslaviji, ki vsebuje sulforicin-oleat dra Bräunlicha. S čiščenjem se odstrani polagoma zobni kamen — povzročitelj mnogih obolenj zob — in prepreči njegovo ponovno tvorjenje.

SARGOV

KALODONT

proti
zobnemu
kamnu

★ Prijetno poživilo: Kalodont voda za usta! Koncentrirane sestavine, izborno razkuževalno sredstvo, varčna v uporabi.

PRIPOVEDKA O BELEM TELIČKU

Po neki zapiski zgodbi pripoveduje Ivan Vuk

Ali hočete, da vam povem pripovedko o belem teličku? Dobro, povem vam jo. Poslušajte!

I.

To je bilo v Rusiji. Živel je nekje kmet-mužik, kakor so živeli drugi kmetje-mužiki. V svojem gospodarstvu je imel nekoliko krav, in kjer so krave, so tudi telički. Skoraj vsak mesec se je njegovo gospodarstvo obogatilo z belim teličkom.

Teličke je navadno prodajal mesarjem po rublju. Ko pa je nekoč spet pripeljal na trg belega telička, se mu je pridružil kuštrav študent ali kaj je bil in rekel:

«Bedak! Zakaj daješ teleta po rublju? Prepusti ga meni, prodam ti ga za dva rublja. Samo če mi daš pol rublja za nagrado.»

Kmet-mužik se je zamislil. Dva rublja lep denar! Pol rublja bi dal študentu ali kar je že, ostane mu še vedno poldrugi rubelj. Več kakor doslej.

«Pa naj bo!» je rekel. «Če prodáš telička za dva rublja, je pol rublja tvojega.»

Študent ali kar je že bil je odločno in pogumno rekel mesarju:

«Hej, mesar! Daj dva rublja za telička.»

In mesar je odšel dva rublja, kajti moral je imeti meso.

II.

In zdaj se je začelo.

«Gostilničar, kosil bi rad», je rekel delavec.

«Prosim», se je poklonil gostilničar. «Ali z današnjim dnem je kosilo štirikrat dražje od včeraj.»

«Kako štirikrat? To je oduševstvo!»
«Teleta so se podražila. Ne morem pomagati!»

III.

Tovarnar je izplačeval mezde.

«Podpišite, da ste prejeli!»

Delavec je gledal.

«Kosilo se je podražilo. Zvišajte mezdo.»

«To je nesramno!» je zarežal tovarnar. «Pomenite se z gostilničarjem», je rekel delavec, in tovarnar je moral zvišati mezdo.

IV.

Tovarnar je predložil trgovcu račun za kupljene žblje. Trговец je gledal.

«Oprostite, to je pomota!»

«Ni pomota», je odgovoril tovarnar. «Delavec je zahteval zvišanje mezde in ugoditi sem mu moral. Od kod naj vzamem? Moral sem zvišati ceno žbljem.»
«Pa šestnajstkrat? Ali se ne bojite Boga?»

«Pogovorite se z delavcem», je tovarnar skomignil z rameni.

V.

«Dober dan!» je stopil mužik-kmet v trgovino. «Nekaj žbljev potrebujem.»

«Žbljev?... Prosim... Ampak so se podražili od zadnjič. Draginja raste.»

«Podražili?... Kako to? Saj je tega v tovarni na pretek.»

«To se pa morate pogovoriti s tovarnarjem.»

«Za koliko so dražji?» je vprašal kmet-mužik.

«Dvaintridesetkrat.»

«Dvaintridesetkrat?... To je oduševstvo, nesramnost! Policiji naznanim!»

«Naznanite, kaj mi mar! Tovarnarja naznanite!»

VI.

Čez kakšna dva, tri mesece je mužik-kmet imel spet belega telička, godnega za prodajo. Gnal ga je na trg.

Ali naj vam povem drugo zgodbo o tem belem teličku? No, dobro, povem vam jo. Poslušajte!

Kmet-mužika je spet srečal študent ali kar je že bil in mu rekel:

«Prodajáš telička?»

«Prodajam», je odgovoril kmet-mužik.

«Koliko?»

«Dva rublja, kakor takrat.»

«Na!» je rekel študent ali kar je že bil in odšel kmetu-mužiku dva rublja. «Ali pol rublja», mu je rekel, «daš spet meni kakor takrat, ko sem ti tako dobro prodal telička.»

Kmet-mužik je bil zadovoljen. Tako je le dobil namesto enega rublja poldrugi rubelj, ali bi ga pa sam lahko prodal za dva rublja, ni bil prepričan. Samo to mu ni šlo v glavo, kako to, da so zdaj naenkrat žblji tako dragi. Tudi študent ali kar je že bil mu tega ni vedel razložiti.

Kmet-mužik se je vrnil zadovoljen domov.

Študent ali kar je že bil je gnal telička k mesarju in ga prodal šestintridesetkrat dražje. Ta ga je zaklal in prodal meso gostilničarju za stoosemin-dvajsetkratno ceno, ta pa obede ljudem dvestopetinsedestkrat dražje.

Delavec je zahteval zvišanje mezde, tovarnar pa je odklonil zahtevo z grožnjo, da ga odpusti, a ceno žbljem je kljub temu petstodvanajstkrat zvišal.

Ko je prišel kmet-mužik k trgovcu po žblje, se je kar za glavo prijel. Kajti trговец je dvatisočoseminštiridesetkrat zvišal ceno žbljem.

Ker pa kmet-mužik ni imel toliko denarja, je moral oditi brez žbljev.

VII.

«Ali žblje moram imeti», je govoril sam pri sebi kmet-mužik. «Prodal bom telička. Kaj hočem, tudi teliček bo zdaj dražji. Za šest rubljev, to ni tako veliko v primeri z drugo draginjo.»

In je gnal telička na trg. Študent ali kar je že bil je dal zanj šest rubljev. Vesel, da je napravil tako dobro kupčijo, je dal študentu ali kar je že bil en rubelj nagrade in je šel domov. Študent, ki se je zdaj že izoblikoval v me-

šetarja, je prodal telička mesarju štiritisočkrat dražje. Mesar se je sicer nekaj upiral, ali mešetar ni odnehal, in ker je moral imeti meso za gostilničarja, je plačal. Ali zvišal je ceno mesu na osem-tisočkrat toliko.

Zdaj si ni mogel delavec več kupiti kosila. Zahteval je zvišanje mezde za 30 odstotkov. Tovarnar ni hotel o tem nič slišati. Delavec je stavkal. Tovarna je stala brez dela, tovarnar pa je prodajal zalogo devettisočkrat dražje.

Kmet-mužik je prišel spet po žblje. Bili so pa še vedno tako dragi, da jih tudi zdaj ni mogel kupiti. Zmajal je z glavo:

«To kar jaz prodam, je vse tako dober kup, ti pa tako dvigajo cene. Kako bomo živeli?»

In odšel je, ne da bi kaj kupil.

Tako je moral trговец počasi zapreti svojo trgovino. Ves promet je obtičal. Vse je govorilo o krizi, stradalo, hodilo v ponošenih oblekah... Samo študent ali kar je že bil tisti mešetar, je kadil debele cigare in na rejenem trebuhu mu je visela težka zlata verižica.

VIII.

Minilo je leto in dan. Mužik-kmet je imel spet belega telička, ki je bil goden za prodajo.

Ali hočete, da vam povem tudi to tretjo zgodbo o belem teličku? Hočete? No, dobro, povem vam jo. Poslušajte!

Kmet-mužik je gnal svojega belega telička na trg. Srečal je študenta ali kar je že bil tisti mešetar in šel kar mimo njega.

Mešetar ga je ustavil.

«Kaj se ne pozna?»

«Tisti si, ki si kupoval od mene bele teličke, kaj bi te ne poznal!»

«In sem ti jih dražje plačeval in ti pomagal do večjega skupička.»

«Res je. Ali jaz hodim bos in raztrgan, ti pa z zlato verižico in s cigaro v ustih. Razloži mi, kako je to!»

Mešetar je nekaj mencial in ni vedel, kako bi povedal.

Kmet-mužik pa se je nasmehnil in zaničljivo rekel:

«Mi naj delamo in stradamo, da boš ti bogat in sit. Moji beli telički so ti bili zlata jama, nam pa črn osat. Ali izpregledali smo tvojo igro. Sam bom prodajal naravnost kupcu, da bo tudi on mogel ceneje prodajati.»

Rekel je in šel. Mešetar pa je debelo gledal za njim.

Kmet-mužik pa je lepo šel k mesarju in mu prodal belega telička za en rubelj kakor prejšnje čase, mesar gostilničarju meso tudi za pošteno ceno in gostilničar delavcu kosilo tudi. In tovarna je spet začela obratovati, delavec je delal, trговец je prodajal, kmet-mužik pa je spet lahko kupoval žblje po stari ceni.

Samo eden je bil, ki se mu je slabo godilo.

To je bil mešetar.

Takšna, vidite, je pripovedka o belem teličku iz tistih dni.

PREGOVORI V DRUGI LUČI

Noben mojster ne pade z neba — vsaj čevljarški ne. Toda Michelangelo je moral pasti.

*

Vse poti drže v Rim: toda potrebno je, da jih znamo poiskati in da znamo po njih hoditi.

Pogumnemu pripada svet; toda samo tako dolgo, dokler ne pride kdo, ki je še pogumnejši.

*

Norec vpraša več, kakor more odgovoriti sedem pametnih; to pa ni izpričevalo ubožnosti za norce, ampak za pametne.

Pot k novemu človeku

Ljudje dandanes svoje sposobnosti za prilagajanje uporabljamo v dosti manjši meri kakor naši predniki. Znanstvena civilizacija nam je dala umetna sredstva, s katerimi lahko ohranimo ravnotežje svojih organov. Pomagala nam je tudi, da se naši življenjski pogoji skoraj nič več ne menjajo. Uravnovesila je delo mišic, prehrane in spanja. Odstranila je vse napore. S tem pa je tudi izpremenila delovanje vsega sistema naših mišic in živcev. Prebivalci modernega mesta se ne boje več izpremembe temperature. Udobno zgrajene hiše, moderni načini ogrevanja in hlajenja, dobra obleka, zaprti in ogreti avtomobili nas varujejo škodljivih posledic slabega vremena. Pozimi ne prihajamo več iz mraza v preveč razgrete prostore, kakor naši predniki.

Udobnost nas je pokvarila.

Človek, ki je slabo oblečen in ki obdrži z gibanjem telesa svojo toploto na primerni višini, prisili svoje notranje organe k močnejšemu delu. Nasprotno pa tisti, ki se bori proti mrazu s kožuhovino, z električnimi pečmi in dobro zaprtimi avtomobili ali pa se zapira v sobo z enakomerno temperaturo, pomaga tem organom lenariti. Koža večine sedanjih ljudi nikoli ne občuti rezkega vetra. Nikoli se njihovemu telesu ni treba braniti dežja, vlažnosti, mokre obleke ali sončne pripeke. Mehanizmi, ki morajo uravnovati toploto krvi, zdaj pri večini ljudi mirujejo. Ti mehanizmi nimajo dela, ki jim je nujno potrebno in ki krepí razen njih vsega človeka.

Dela mišic sicer nismo še docela izključili, vendar pa se mišice poslužujemo dosti manj kakor prej. V življenju smo jih nadomestili s stroji. Mišice se poslužujemo samo v športu, in še to v obliki, ki je že naprej določena po pravilih. Vprašanje je, ali morejo ti umetni gibi docela nadomestiti prirodne gibe. Nekaj ur plesa ali tenisa ženski ne more biti dovolj, da bi nadomestila vsakdanjo hojo po stopnicah, če stanuje v hiši z dvigalom. Razen tega ima na čevljih še visoke pete, po mestu pa se vozi z avtomobilom, avtobusom ali cestno železnico. Prav tako je tudi z moškim. Malo športa v nedeljo popoldne ni nikakršno nadomestilo za sedenje med tednom. Iz vsakdanjega življenja smo izključili delo mišic, stalno delo, ki je krepilo notranje organe. Tako smo podrli notranje ravnotežje. Mišice izrabljajo, kakor je znano, sladkor in kisik, ustvarjajo toploto, krvi pa dajejo mlečno kislino. Da organizem opravi te izpremembe, mora pognati na delo srce, dihalne organe, jetra, ledvice, žlezoznojnice, možgane in simpatični živčni sistem, z eno besedo, vse svoje važne sestavne dele. Po novem načinu življenja mora neredno gibanje nadomestiti stalno delo mišičja, ki so ga poznali naši predniki. In še za to delo si prihranimo le nekaj redkih ur. To je občutno premalo.

Niti žvečiti ne znamo več.

Izpremenili smo tudi delo prebavnih organov. Trdo hrano smo izključili. Kdo še dandanes uživa star kruh in meso starih živali? Zdravniki so pozabili, da so čeljusti zato ustvarjene, da drobe trdo hrano, in da je želodec za to, da presnavlja tudi prirodne surove produkte. Otroke hranijo po večini z mleč-

Katero jajce je kuhano?

Na oko tega ne morete poznati.

Tudi pri Kneippu ne morete na oko poznati, da je oslajen in kako dobro je oslajen. Kakor hitro ga pa pokusite, takoj to spoznate.

Zahtevajte zatorej vselej samo zavitke s sliko župnika Kneippa!

Samo v teh zavitkih, ki so iz kartona, je prava

KNEIPPOVA sladna kava.

Kneippova sladna kava ima posebno slajen okus in je v vsakem gospodinjstvu čislana pijača.

no hrano, s samim mlekom in z raznimi kašnatimi jedmi. Zato delajo premalo njihove čeljusti, zobje in obrazne mišice. Prav tako je tudi z mišicami njihovih prebavnih organov.

Glad utegne biti koristen.

V predzgodovinski dobi in še pozneje so se morali ljudje pogosto postiti. Kadar k temu niso bili prisiljeni, so se postili prostovoljno. Vse vere so poznale poste.

Pomanjkanje hrane zbudi najprej občutek gladi in časih živčne dražljaje, pozneje pa tudi občutek slabosti. Zbudi pa tudi skrite reakcije, ki so dosti pomembnejše. Iz jeter pride sladkor, izpod kože mast, iz mišic in žlez pa proteini. Vsi organi žrtvujejo svojo lastno materijo, da ohranijo celoto. S tem se pa tudi prečistijo in ožive.

Moderni ljudje spe preveč ali pa premalo. Predolgo spanje ni koristno, še slabše je, če spimo premalo. Dobro je, da se navadimo na nespečnost, kadar si je ne želimo. Borba s spanjem

zbudi organske mehanizme, katerih sposobnost za delo in moč raste, če jih dovolj uporabljamo. Ta borba zahteva tudi močne volje. Toda to delo in še mnoga druga smo žal že izključili iz svojega življenja.

Boj za življenje pri naših prednikih.

Vzlic raznim vplivom na naše življenje, vzlic raznim športom in moderni hitrosti ostajajo naši veliki regulacijski sistemi brez dela. Na kratko — način življenja, ki ga je ustvarila nova civilizacija, je vzel mehanizmom, ki so bili pri živih bitjih pred tisočletji morda najvažnejši, skoraj vse delo.

Sposobnost prilagajevanja je neobhodno potrebna za razvoj človeka. Naše telo živi v osredju, kjer se življenjski pogoji pogosto menjajo. Ohraniti mora ravnesje v svoji notranjosti z neprestanim organskim delom. To delo ne sme biti omejeno na en sam sistem, kakor je na primer s športom. Ves naš telesni stroj odgovarja na draž-

Proti zaprtju **Lezpilute**

Oglas reg. S. br. 3236 dne 19. II. 1936.

ljaje iz znanega sveta tako, kakor je najprimerneje za ohranitev našega življenja. Ali nismo ustvarjeni za življenje v menjavanju, nestalnosti, okoliščinah? Človek doseže najvišjo stopnjo svojega razvoja in tvorne moči, če ne živi kakor stroj, če spi časih uro preveč, drugič pa premalo, če mu je hrana časih preobilna, drugič preslaba, če mora delati, da si pripori stanovanje in hrano. Potrebno mu je tudi, da vadi svoje mišice, da se utruja in počiva, da se bori in da trpi, da je časih srečen, da ljubi in sovraži, da se mu volja zdaj napenja, zdaj popušča, da se bori s svojimi bližnjimi in potem spet s samim seboj. Človek je pač na ta način ustvarjen. Prav v okoliščinah, ko se mora naglo razvijati njegova sposobnost prilagojevanja, doseže največjo življenjsko moč. Vsi dobro vemo, da so telesno in duševno najbolj zdravi tisti, ki so se morali od otroških let uklanjati pametnemu redu, tisti, ki so bili večkrat v bedi kakor pa v obilju, in tisti, ki so se morali pogosto prilagoditi nepovoljnemu življenju.

Ne vemo še dobro, v kolikšni meri škoduje človeku prevelika razneženost. V velemestih je dandanes mnogo ljudi, ki nekaterih telesnih funkcij sploh ne oprav-

ljajo več. Pogosto se posledice tega kmalu pokažejo. Ne samo pri otrocih bogatih rodbin, ampak tudi pri tistih otrocih, ki so bili vzgojeni kakor bogatini. Te otroke varujejo že od rojstva vseh vplivov, ki bi silili k delu njihove prilagojevalne funkcije. Zmerom jih imajo v sobah s stalno temperaturo, pozimi jih oblačijo kakor mlade Eskime, bašejo jih s hrano, spati smejo, kolikor hočejo, čuta odgovornosti ne poznajo, ničesar se ne odrečejo, uče se pa samo tega, kar jih zabava. Nikjer ni meje, kjer bi bil napisan »ne«! Rezultat je znan: Postajajo sladka bitja, po večini lepi, pogosto močni ljudje, toda takšni, da se hitro utrudijo, da se jim pozna pomanjkanje razumnosti, pomanjkanje zmisla za moralo in neodpornost živcev. Teh nedostatkov niso podedovali, vsi so samo posledica njihove nepravilne vzgoje.

Degeneracija kot kazen.

Zlasti se mora človek podvreči zakonu naporne delu. Kazen za tiste, ki to pozabljajo, je degeneracija telesa in duha.

Za naš razvoj je potrebno, da se poslužujemo vsega svojega organizma. Vrednost človeka pade, če poedini organizmi degenerirajo. Veriga je toliko močna, kolikor vzdrži njen najslabši člen. Potrebno je, da pri vzgoji delujejo vsi sistemi. Mišice so lepe, a koristne so samo zaradi tega, ker pomagajo ustvariti skladno in močno telo. Atletov nam ni treba, pač pa je po-

Zakaj mora iti sama domov?

Kaj je temu vzrok? Saj je dražestna, mlada dama, ki je bila v svoji novi obleki naravnost očarujoča. Zakaj ni imela uspeha? Mogoče malenkost, ki je sami ne opazimo, pa je bolj važna kot vsa zunanja lepota in obleka. - Kako ugoden občutek pomirjenja ima oni, ki ve, da ostane sapa po zobni pasti Chlorodont vedno sveža in čista. Zjutraj in zvečer Chlorodont, drage, gospel Videle boste, kako to čudovito učinkuje.

Domači proizvod.

Chlorodont - zobna pasta

Vaša kava je boljša
in cenejša

Pravim Franckom

trebno, da vzgojimo moderne ljudi. Modernim ljudem pa so potrebne razne lastnosti, ki jih navadno nimajo: živčno ravnovesje, razumnost, odpornost pri težkem delu in moralna energija. Te lastnosti potrebujejo bolj kakor močne mišice. In teh lastnosti ne moremo doseči brez boja in naporov, to se pravi, brez pomoči svojih organov, ki pa jih tako zanemarjamo. Ševeda človeškega telesa ne smemo mučiti s težavami, ki se jim ne bi moglo prilagoditi. Človek se ne more prilagoditi neprestanemu nemiru, duševni raztresenosti, alkoholizmu, čezmernim spolnim ekscesom, kričanju, slabemu zraku in pokvarjeni hrani. Kadar zaide človek v tako okolje, je nujno potrebno, da izpremeni način svojega življenja in svoje osredje. Saj civilizacija na koncu koncev ni le v napredku znanosti in strojev, ampak tudi v napredku človeka.

Fizični in kemični faktorji lahko povzročijo velike izpremembe tudi v telesu in duhu. Odporni in močni bomo postali v krajih, kjer se hladne zime menjavajo z vročimi poletji, tam, kjer imajo hlad in meglo in malo svetlobe, kjer je burja stalen gost, v deželah, kjer so tla neplodna in pokrita z golim kamenjem. V takih krajih bi bilo treba ustanoviti šole za vzgojo močnih in ognjenih novih ljudi, ne pa v južnih krajih, kjer sije večno sonce in kjer je temperatura stalna in blaga.

Najboljše sredstvo za razvoj energije.

Riviera in Florida sta primerni samo za degenerirane, bolne starce in za normalne ljudi, ki se morajo za nekaj časa oddahniti. Moralna energija in živčno ravnotežje se okrepi samo pri ljudeh, ki doživijo pogoste izpremembe temperature, toploto in mraz, vlago in sušo, dež in sneg, veter in meglo. Tako podnebje imajo severni kraji.

Ostro podnebje severne Amerike, kamor pride za španskim soncem skandinavski zima, je najbrž eden izmed vzrokov pravilne moči in neustrašnosti nekdanjih prvih naseljencev te dežele. Ti činitelji pa so izgubili svojo veljavo, kar se ljudje varujejo slabega vremena z udobjem svojih hiš in z načinom življenja, ki ne pozna gibanja.

Pomen hrane.

S pravilno prehrano lahko učinkujemo enako dobro na telo in na duha. Zato ni nič čudno, da tisti, ki morajo ustvarjati in voditi, ne morejo biti zadovoljni s hrano delavcev ali s hrano menihov, ki žive v tihih samostanih in skušajo zamoriti v sebi strasti tega sveta. Treba je ugotoviti, kakšno hrano potrebuje človek, ki živi v pisarnah in tvornicah. Morda bo potrebno, da se izpremeni njegovo delo, ki je vezano na sedenje, da se ne bo izrodil kakor domača žival. Res je, da se ne moremo hraniti kakor naši predniki, ki jim je bilo življenje večna borba s naravo in bližnjimi, toda čisti vitamini in sadje tudi ne bodo dosti pomagali. Vitaminov je dovolj v mleku, maslu, žitaricah in sočivju, pa vendar narodi, ki se hranijo z vsem tem, doslej niso pokazali posebnih sposobnosti. Isto so dognali tudi z živalmi po laboratorijih, ki jih vzrejajo tako, da je njihova hrana neoporečna.

Morda bodo nekega dne našli učenjaki sredstvo, kako se delajo iz otrok orjaki, kakor znajo čebele izpreminjati navadne ličinke v matice s pomočjo hrane, ki jim jo znajo samo one pripraviti. Še bolj verjetno pa je, da noben činitelj, ne fizičen, ne kemičen, ne bo sam po sebi povzročil izboljšanja človeškega rodu.

Usojeno nam je, da tonemo zdaj v svetu, ki ga je ustvaril nauk o anorganski materiji brez ozira na zakone narode; v svetu, ki ni za nas, ker je nastal iz zablod našega razuma in nepoznanja nas samih.

Uredimo ta svet po sebi!

Sedanjemu svetu se ne moremo prilagoditi, zato ga obnovimo! Izpremenimo njegove vrednote! Prilagodimo ga sebi! Sedanja znanost nam dopušča, da razvijemo skoraj vse sposobnosti, ki so v nas skrite. Poznamo skrivnostne mehanizme duševnih in telesnih funkcij. Vemo, kaj smo zagrešili nad naravnimi zakoni. Vemo, zakaj smo kaznovani, zakaj smo se izgubili v mraku.

Toda hkrati začenjamo tudi opazati megle novega svitanja, pot k rešitvi.

Če še ne veš

Kaj so jedli slavni ljudje

V Kopenhagnu je nedavno izšla knjiga nekega Nilsena, ki na zelo originalen način gleda znamenite zgodovinske osebnosti. Ne zanima ga, ali so ti ljudje dobili kakšno bitko ali pa napisali kakšen dober roman. V prvi vrsti ga zanima to, kaj so jedli. Med osebnostmi, ki so opisane, so mrtvi in živi, vladarji, vojskovodje, državniki, književniki, filmski zvezdniki, glasbeniki itd. Avtor je svojo knjigo pripravljaj dolga leta, mnogo je potoval, študiral zgodovinske listine in podobno. Njegova knjiga je čudna mešanica čiste znanosti in fantazije.

Mnoga poglavja te knjige kažejo, da vsi slavni ljudje niso bili sladokusci, kakor bi marsikdo mislil. O Hanibalu zvemo na primer, da je vse življenje jedel samo sadeže oljke. Platon ni nikoli jedel mesa in je bil zadovoljen s sadjem, medom in kruhom. Mohamed je najrajši jedel ovčje meso in pil mleko. Konfuciju je bila dovolj pešči-

Zdrava koža je lepa koža!

Kdor se vsak dan umiva s Solea milom (ki vsebuje aktivni lecitin) in se nato nadrigne s Solea kremo (s kolesterinom, ki krepi kožo), varuje svojo kožo staranja in gub.

se medsebojno dopolnjujeta!

SOLEA

Milo in krema

ca riža in skledica vode. Čisto drugače pa so živeli nekateri slavni zapadnjaki, ki so izbirali najpikantnejše jedi. Ludovik XIV. je moral imeti za mizo zmerom več vrst mesa v slastnih omakah. Angleški kralj Henrik VIII. je imel rad divjačino. Goetheju so bile najljubše močne juhe. Njegova slabost je bilo tudi prav sladko pecivo.

Hitrost ljudi in živali

Če se človek izprehaja, prehodi tri kilometre na uro. Če koraka, napravi že štiri do šest kilometrov. S hoduljami, kakršne uporabljajo prebivalci landeške pokrajine v Franciji, se poveča hitrost že na sedem kilometrov. Pri tekaških-sportnikih znaša povprečna hitrost po 16 kilometrov na uro.

Živali poznajo mnogo večje hitrosti. Konj napravi v teku 12 do 14 kilometrov, v diru pa 16 do 18. Velblod z lahkim tovorom prehodi na uro po 7 do 8 kilometrov, če pa ga poženemo, naredi na uro tudi po 19 kilometrov. Najhitrejši živali sta gazela in antilopa, ki predirjata do 96 kilometrov na uro.

To je živalski hitrostni rekord. Za njima pride bivol s 56 kilometri in šele četrti je lev z 48 kilometri na uro.

Kako poginjajo sloni

Domačini v Afriki le redkokdaj najdejo mrtvega slona ali njegove ostanke. Prepričani so, da sloni pokopavajo svoje mrtve tovariše.

In res ni mogoče najti ne v visoki travi, ne v pragozdovih ostankov mrtvih slonov. Toda guverner britanske Ugande trdi, da je pripovedovanje o pokopavanju slonov le pravljica. On si razlaga dejstvo, da mrtvi sloni izginjajo, s tem, da slon nenavadno ljubi vodo. Kadar zboli ali začuti, da se mu bliža konec, postane njegovo pozele nje po hladni vodi še večje. Takrat zahaja vsak dan po večkrat v reko ali v jezero, da se tam osveži. Skoraj vselej nazadnje v vodi obnemore in pogine.

Pravljica o pokopališčih slonov je nastala najbrž zaradi tega, ker so domačini med blatom na dnu izsušenih jezer in rek že pogosto našli kosti poginulih slonov, ki so se tu nabirale dolga stoletja.

Elementi človeškega telesa

Resno in šaljivo se je izrazil angleški zdravnik dr. E. F. Lasson o tem, katere kemične snovi so udeležene v sestavi človeškega telesa in v kolikšnih količinah. Po njegovih besedah vsebuje človekovo telo:

Toliko vode, da bi z njo napolnili kad s 40 litri vsebine. Toliko maščob, da bi iz njih napravili sedem kosov mila. Toliko ogljika, da bi lahko iz njega napolnili 9000 svinčnikov. Toliko magnezija, da bi se dala iz njega narediti čajna žlička. Toliko železa, da bi skovali iz njega srednji žebelj. Toliko apnenca, da bi z njim prebelili majhen kurnik. Toliko fosforja, da bi ga bilo za 2000 vžigalic. Toliko žvepla, da bi lahko z njim očistili majhnega psa bolh.

Nekaj številok o Španiji

Španija ima 24.000.000 prebivalcev, Španski Maroko 1.000.000, Kanarski otoki 550.000.

Španija je večja od Nemčije, a manjša od Francije. Njena železniška mreža je dolga 16.000 kilometrov, francoska pa 62.000.

Španija je bila že od februarja 1873 do decembra 1874 republika.

Prebivalstvo Španije je razdeljeno takole: Kastilcev je 16.000.000, narodnih manjšin 8.000.000, Kataloncev 5 milijonov, Galičanov 2.250.000, Baskov 750.000. — Tako je bilo vsaj pred začetkom državljanske vojne.

Leta 1936. je imelo 50.000 veleposestnikov, to je 1% ljudi, ki živijo od zemlje, polovico vse obdelane zemlje, 700 tisoč bogatih kmetov 37% zemlje, 1 milijon srednjih kmetov 11%, 1.250.000 siromašnih kmetov 2%, 2.000.000 poljedelcev pa sploh ni imelo ničesar.

Španija ima 25 mest, ki imajo nad 50.000 prebivalcev. Nad 1.000.000 prebivalcev imata ali vsaj imela sta le Madrid in Valencija. Španija ima 1 milijon 900.000 industrijskih delavcev, torej na 17 prebivalcev po enega delavca.

V Kataloniji pride na 2.700.000 prebivalcev 700.000 delavcev, torej po 1 delavca na 4 prebivalce.

Leta 1936. je bilo v Španiji 33.500 duhovnov, 60.600 menihov, okoli 5000 samostanov in okoli 30.000 cerkva.

Če nekoliko natančneje pregledamo te številke, bomo menda lahko razumeli, zakaj je morala v Španiji zmagati pred leti vlada ljudstva, prav tako pa tudi to, zakaj se je mogel Francov upor vzdržati v začetku, ko še ni užival tolikšne podpore iz tujine kakor zdaj.

«Oprosti!» pravi Vladko in jo objame. Jelka mu odrine roko.

«Ne, pusti me... saj veš, da tega nimam rada...»

Tujec je umoknil. Njegov pogled meri dvojico mladih ljudi.

«Gospa krčmarica!» zakliče z izpremenjenim glasom.

«Želite?»

«Koliko znaša moj račun?»

«Štiri steklenice vina... piščanec... cigarete... da, čokolada za gospodično... sto osem in dvajset dinarjev in petdeset par.»

«Tako, draga gospa,» pravi tujec resno, «ampak plačati vam ne morem.»

Krčmarica ostrmi.

«Kaj to pomeni?»

«Da nimam denarja!»

«Ste ga doma pozabili?»

Tujec je odkimal:

«Ne. Sploh nimam denarja. Nič nimam, toda človek si vzlic temu rad včasih kaj privoščiči...»

«Lump! Tat! Zapreti vas dam!»

«To bo pa težko, gospa! Na to ne bom čakal! Preden pokličete orožnike, bom že za gorami! To znam! Sicer pa — naj plača tale — jedla in pila sta oba... Zbogom! Se priporočam!»

Smehljaj se je in planil skozi vrata, krčmarica za njim.

Soba je kar potemnela.

«Kako grd je bil zdaj...» zašepeta Jelka in se stisne k Vladku, kakor da jo zebe. «Kako grozen glas je imel...»

«Toda malo prej si gledala nanj drugače.»

«Da, Vladko. In na tebe tudi. Oprosti!»

Skrila je obraz v njegove dlani.

Ko je Vladko čez pet minut hotel v kuhinjo, prebiraje v žepu svojo imovino, je obstal med vratit kakor v tla vkopan. V kuhinji, obrnjen s hrbtom proti njemu, je stal tujec in v roki je imel dva stotaka.

«Ostanek si pridržite za svoj strah, draga gospa,» je rekel prijazno, «ampak tistima mladima ne povejte nič! Kar lepo naprej robantite in psujte zločinca!»

«Ampak...»

«Ne, ne, nič ne povejte! Veste, to je tovarstvo med nami moškimi... jaz sem vse to tudi poznal, ko sem bil mlad... Vi tega ne razumete, in ta, ki bi to razumel, tega ne sme zvedeti...»

Vladko je tiho izginil.

Poljubil je Jelko na usta.

«Ti!» je rekel; «življenje je lepo — mnogo lepše, kakor se nam včasih zdi...»

J. Resler.

Dragoceni biser najdemo samo v pravi biserni školjki. Brez uspeha boste odpirali druge školjke! Ravno tako najdete pravo Kneippovo sladno kavo edinole v zavitkih s sliko župnika.

Kneippova sladna kava ne obstoja odprta, v vrečah ali zavitkih brez slike župnika.

Rajši eno skodelico manj, pa dobro kavo! Zakaj torej ne takoj kavo Hag? Ona nudi res pravi užitek in poživlja ter se po njej tudi vedno dobro spi.

Pozor! Darmol, sredstvo za odvajanje, je pogosto ponarejen. Pazite zaradi tega pri nakupu, da je na vsaki tableti vtisnjeno ime «Darmol» in da ima tableta zarezo v obliki črke T. Zahtevajte zaradi tega izrečno Darmol. Ogl. reg. S. Br. 7006/1936.

LJUBEZEN V NEVARNOSTI

Samo enkrat — Vladko — ves dan sama s teboj! Vladko je povedal oči. «Ti — Vladko — ves, ves dan! Samo pomisli! Zgodaj zjutraj se odpeljeva; ven iz mesta, daleč od ljudi, samo ti in jaz... Odpeljeva se v majhno vas, vse bo tam cvetelo, vrtovi, travniki... leževa v travo... sonce naju ožge... in trava bo visoka, da naju ne bo nihče videl... Potem pojdeva v gozdno restavracijo... lačna kakor volkova...»

«Saj to je tisto!» je ugovarjal žalostno Vladko.

Jelka ga je nežno pobožala po roki.

«Jaz bom strašno skromna, Vladko! Vem, da morava varčevati, za svojo bodočnost, za gnezdece. Jaz si naročim samo limonado in je pustim nekoliko na dnu, da ne bo natakara vprašal, ali hočem še eno... Kaj pojdeva, Vladko?»

«Čez dva tedna, Jelka. Upam, da čez dva tedna.»

«Ah...» Iz njenega glasu je zvenelo tiho razočaranje.

Iz dveh tednov so postali štirje. Tretjo nedeljo še ni bilo prihranjenega dovolj denarja. Četrto nedeljo je deževalo.

Peto nedeljo jima je bila sreča mila. Bila je lepa, sončna poletna nedelja. Kadilo se je iz gozdov in v seči se je pasla srnica. Jelka je imela že polno naročje cvetlic, ko sta zvečer zavila v gozdno krčmo. V nizki sobi je sedel edin gost. Prijazno jima je prikimal.

«Nočeta sesti k meni?» pravi. Tako sem sam, dolgočas mi je. Rad imam okrog sebe mlade ljudi.»

«Če dovolite...» pravita in sedeta k tujcu.

Postavna krčmarica stoji nad njimi. «Želite vina?» vpraša.

«Ne, hvala, pozneje... Ali hočeš takoj, Jelka? Kolika stane četrto?»

Jelka prosi:

«Vladko! Lačna sem! Naroči mi kruha z maslom!»

«Dobro! Dajte nama kruha z maslom in eno kavo, gospa!»

Tuji gospod si prižiga cigareto in se dela, kakor da ni opazil njune zadrege.

«Gospa,» pokliče nato, «ali bi mogel dobiti piščanca?»

Krčmarica si pogladi naškrobljeni predpasnik.

«I seveda! Samo da skače še po dvorišču. Gospod bi moral še malo počakati...»

«Ampak cel piščanec bo zame preveč, pravi tuji gospod in se ozira po svojih sosedi. «Morda mi bosta pomagala... seveda kot moja gosa...»

«Ah, ne... to vendar...»

«Torej piščanca, gospa, in ujemite največjega... Medtem pa nam prinesite steklenico vina...»

«Boljšega, gospa!»

«Najboljšega.»

Vladko se smehlja. Jelka tudi. Vino, ki ga nista bila vajena, jima stopa v glavo. Tujec vzame kitaro s stene in začne prepevati vesele pesmi. Jelki se zdi, da gleda samo njo... Gotovo mu je všeč... Saj ni čudno — mar ni dovolj čedna? Škoda, da je že zaljubljen... »

Tujec poje in ji gleda v oči... in te oči mu odgovarjajo.

Zdaj je obesil kitaro na steno in pripoveduje o svojih potovanjih po svetu. In o svojem belem kabrioletu. Jelki se svetijo oči kakor nad velikim čudežem... »

«Tako lepo znate pripovedovati... Vladko je zmerom tako otožen, niti enkrat ne zapoje tako veselo...»

«In denarja tudi nima,» je trpko pripomnil Vladko.

Jelka je prebledela.

Otroški lasje

rabijo posebno nego!

Že pri odraslih lasje zelo lahko izgube svoj sijaj in gibčnost, kako občutljivi so potem šele nežni otroški lasje! Otroški lasje rabijo posebno nežno nego, brez vsake sestavine, ki bi mogla dražiti lase ter jim škodovati.

KAMILOFLOR
Specijalni Shampoo za plavolaske, ne vsebuje alkalija.
Daje lasem čudovit sijaj.

BRUNETAFLO
Specijalni Shampoo za temne lase, ne vsebuje alkalija,
daje lasem čudovit sijaj.

ELIDA

SHAMPOO

Zaradi oči.

Peter se hoče oženiti.
Z neko Minko.
«Zakaj, Peter?»
«Tako lepe oči ima!»
«Človek, in zaradi lepih oči moraš vzeti celo dekle?»

Zamuda.

Emil čaka svojo ženo, ki mora priti s prvim vlakom s počitnic. Tedaj naznani uradnik:
«Vlak ima pol ure zamude!»
Smehljaje se obrne Emil k svojemu sosedu in mu reče:
«Da, da, moja žena!»

Olepševalna okoliščina.

«Torej, obtožence, priznate, da ste svojo taščo pretepli. Kaj lahko poveste v opravičilo?»
«Prav za prav nič. Prosim samo, da jo pokličete v dvorano in si jo ogledate. Zaradi olajševalnih okoliščin.»

Vprašanje.

«Ali igra vaša gospa klavir tudi štiriročno?»
Možak plane ogorčen kvišku:
«Oprostite! Moja žena vendar ni opica!»

Skromna prošnja.

Žepar je stal pred sodnikom. Na pariškem sodišču.
Dobil je štiri mesece.
«Kazen bi rad nastopil šele po svetovni razstavi», je poprosil.
Sodnik ga je vprašal:
«Kakšne vzroke pa imate?»
«Poklicne, gospod sodnik, poklicne!»

Ček.

Šef je poklical svojega najsposobnejšega uslužbenca.
«Dragi moj Swift! To leto sem bil z vašim delom zelo zadovoljen. Da vam izkažem svojo hvalečnost in da izpodbodem tudi vaše tovariše, vam poklanjam tale ček za 100 dolarjev.»
Swift izjelja v zadregi svojo hvalečnost. Toda šef mu velikodušno odmahne.
«Če bom prihodnje leto z vašim delom prav tako zadovoljen kakor letos, vam bom ček tudi podpisal!»

«Priatelj» izhaja vsakega 5. v mesecu. Rokopisi se ne vračajo.
Naročnina je: Letno 12 števk revije «Priatelj» Din 62.—
Naročniki zbirk jo dobe za polovično ceno Din 32.—
10 mehko vezanih leposlovnih knjig (IV. zbirka, 1000 strani) „ 100.—
Za vezavo v platno po dva dela skupaj se doplača za
zbirko „ 60.—
10 knjig in 12 števk «Priatelja» Din 192.—

Če se plačuje v obrokih, je mesečna naročnina Din 18.—
Posamezna mehko vezana knjiga (100 strani) „ 30.—
Posamezna v platno vezana knjiga (200 strani) „ 60.—
Odgovorni urednik Emil Podkrajšek v Ljubljani.
Uredništvo in uprava v Ljubljani, Dalmatinova ul. 8/II. Tel. 21-32.
Tisk Delniške tiskarne d. d. v Ljubljani. Predstavniki: Ivan Ovsenik v Ljubljani.

ha JESEN, DEŽ IN *blato*

45.-

3222—44809

Trajni in močni otroški polčevlji iz čvrstega usnja z gumastim podplatom. Št. 31—34 Din 49.—, št. 35—38 Din 59.—

39.-

58057—603

Lakirane gumene opanke. Najboljša in najcenejša obutev za poljedelce. Velika trpežnost, čvrstost, udobnost in nizka cena so prednosti teh opank. Za jesen in zimo najboljša obutev. Ženski Din 35.—, otroški Din 25.— in 29.— Din.

39.-

38325—611

Ženski polčevlji iz lak-gume s pojačanim oprstjem Vam bodo odlično služili za dež in blato.

89.-

1937—68822

Močni moški polčevlji za štrpaci. Narejeni so iz čvrstega boksa s prožnim podplatom.

69.-

3925—68805

Ženski polčevlji na trakce iz čvrstega boksa z gumenimi podplati, ki ne prepuščajo vode. Za gospodinje, ki mnogo hodijo, so ti čevlji najprimernejši.

89.-

0767—68801

Čevlji za delavce in poljedelce iz mastne kravine z neugonobivimi gumenimi podplati. Široka oblika omogoča lahko in udobno hojo.

Rata